

KROZ SINDIKALNU TEORIJU I PRAKSU¹³

PREDGOVOR

Naša sindikalna biblioteka u Jugoslaviji je veoma siromašna. Ta se oskudica osećala i pre rata, sada se pak ona oseća još više, kada su pitanja sindikalne prakse i teorije dobila tako veliki značaj u radničkom pokretu. Ova brošura nema pretenzije da popuni tu prazninu. Da bi se ova praznina u sindikalnoj literaturi popunila potrebno je da se izda čitav niz knjiga i brošura iz istorije, teorije i prakse sindikata. Ali je ipak krajnje vreme da se sa tim otpočne. Ova brošura predstavlja jedan pokušaj za ostvarenje tog plana.

Posleratni događaji su pokazali da su radnički sindikati organizacije masa, da su oni jedan od najvećih faktora u radničkom pokretu i da avangarda radničke klase ne može postići svoj krajnji cilj dok prethodno ne pridobije mase u ovim sindikatima, dok ne osvoji ove organizacije masa. Pitanja sindikalne prakse i teorije postaju, dakle, pitanja prvog reda za radničku klasu.

Ova brošura stavila je sebi zadatak da sindikalne funkcionere i organizovane radnike upozna u opštim crtama sa sredstvima, metodama i parolama međunarodne savremene sindikalne politike. Predratna sindikalna politika ne može se potpuno izjednačiti sa današnjom, posleratnom. Jer su sindikati pre rata funkcionisali u mirnoj epohi kapitalističkog razvitka, dok je danas sasvim drugo doba, pa prema tome, i druga sindikalna praksa. Radnička veća, kontrola proizvodnje, profesionalni ili industrijski sindikati, jedinstveni radnički front itd. — sve su to pitanja koja pre rata nisu bila tako aktuelna, dok danas igraju najveću ulogu u sin-

dikalnom pokretu. U ovoj brošuri nisu obuhvaćeni svi problemi sindikalne politike. Uzeto je iz međunarodne sindikalne prakse 14 problema i na njima u konkretnoj formi pokazano kako se razvijaju glavni momenti sindikalne borbe u Evropi i u kojim se prilikama i pod kojim uslovima vodi ova borba, kako rešavaju pojedine sindikalne probleme reformisti, anarhosindikalisti¹⁰⁰ i kako pristalice nepomirljive klasne borbe. Detaljna i iscrpna obaveštenja nisu data, ali je data opšta slika sindikalne borbe koja se vodi u celom svetu. U ovoj brošuri nije se govorilo o apstraktnoj propagandi i agitaciji, nego o konkretnim pitanjima koja su u stanju da mobilišu proleterske mase.

Sindikalnu politiku nije lako voditi, naročito danas u novom dobu, koje zahteva velike sposobnosti i požrtvovanja. Danas postoje u radničkom pokretu razne struje i grupe, radništvo nije jednostavno, homogeno, ono je pocepano i stoga još nije moćno. Ima mnogo radničkih organizacija, u nekima od njih se ogleda prošlost, u nekima sadašnjost, a u nekima budućnost. Sindikalni funkcioneri imaju veoma težak i komplikovan zadatak da sastavljaju ekonomske programe, da vrše analizu političke i ekonomske situacije, da na osnovu nje formulišu jasno i popularno konkretne parole, koje će biti u stanju da okupe mase za borbe, za akcije. Stoga neće biti naodmet sindikalnim funkcionerima da budu upoznati sa sindikalnom praksom u drugim zemljama. Ako bi sindikalni funkcioneri i organizovani radnici čitanjem ove brošure obogatili svoje iskustvo i proširili svoj horizont, onda bi ova brošura postigla svoj cilj.

Ova brošura predstavlja uglavnom zbirku članka jednog od najuglednijih funkcionera u međunarodnom sindikalnom pokretu, sem toga ovde su još neki članci od drugih međunarodnih sindikalnih ideologa prevedeni, dopunjeni, prerađeni, a neki samostalno napisani za naše prilike.¹⁰¹

F. F[ilipović]

Kapitalističko društvo stupilo je u novu epohu razvitka. Ratne posledice još nisu zalečene, one se, na protiv, svakog dana sve više osećaju. Suprotnosti koje su razdirale kapitalistički svet za vreme rata sad se još više zaoštravaju. Ove suprotnosti jesu, s jedne strane, plodovi kapitalističke konkurencije među velikim silama i, s druge, međunarodne zaoštrene klasene borbe.

Suprotnosti prve vrste ispoljavaju se u neposrednoj borbi među pobediocima oko pljačke pobeđenih zemalja i pokoravanja zaostalih delova sveta. Između Amerike i Japana vodi se borba oko vladavine u Tihom okeanu, oko podele Kine. Između Engleske i Francuske povećava se iz dana u dan utakmica oko prevlasti uticaja u Evropi. Borbe oko izvora nafte i petroleuma u Maloj Aziji jednako traju između Engleske, Francuske i Amerike.

Oružana intervencija protiv Sovjetske Rusije isključila je ovu najveću svetsku žitnicu sa međunarodnog tržišta. U razorenim zemljama Centralne i Istočne Evrope, na Balkanu i Turskoj vlada najveća nevolja. One potrebuju milijarde idustrijske robe da bi mogle obnoviti svoju privredu i liferovati zatim hleb i sirovine idustrijskim zemljama. Između Zapada i Istoka nalazi se Nemačka sa svojom najrazvijenijom tehnikom, ali ona stenje pod poreskim teretom, polaćanja kolosalnih ratnih troškova i nije u stanju da obnavlja svetsku privredu. Na taj način došla je svetska privreda u zastoj. Kolosalne mase potrošača u zemljama sa slabom valutom ne mogu da kupuju robu u zemljama sa jakom valutom. Idustrijska i finansijska preduzeća došla su u nečuvenu krizu. A ova svetska kriza od svoje strane

izaziva besposlicu, smanjivanje nadnica, skupoću, ausperunge, *zaoštavanje socijalne borbe u celom svetu.

U Americi ima šest miliona besposlenih, u Engleskoj dva miliona jer nema izvoza. U neutralnim zemljama tako isto naglo raste besposlica. Pa i Jugoslavija nije mnogo zaostala iza ovih država, jer je i u njoj 30 odsto radnika bez posla!

Dokoro se prolamao širom celog sveta opšti krik: „teško pobeđenim!“** Ali on postepeno iščezava da bi se zamenio novim vapajem: „teško pobediocima!“ Već je prošlo četiri godine od svršetka velikog imperijalističkog rata, u kome su radnici i seljaci proivali svoju krv i žrtvovali se za interese kapitala. Vreme je bilo dovoljno da bi međunarodni kapital pokazao da li je on sposoban da uvede red, da širokim narodnim masama pruži najnužnije uslove za život, da im obezbedi mir i hleb. Rezultat je jasan i očigledan.

Buržoazija se pokazala nesposobna da osigura radnicima mir jer mi se nalazimo pred ponorom novih ratnih opasnosti; ona se pokazala nesposobna da osigura radnicima rad, hleb, stan i odelo, ali zato pokazuje veliku sposobnost za borbu protiv proletarijata.

Ovakva buržoaska politika zaoštrila je socijalnu borbu. A ovo zaoštavanje socijalne borbe u novoj epohi prouzrokovalo je nečuvenu mržnju, nemire, nezadovoljstvo i proteste kako u redovima radničke klase tako i među kolonijalnim narodima. Stare borbene metode i forme su potpuno bankrotirale. Život je naš najbolji učitelj, a on nam je dokazao da reformistička praksa Amsterdamske internacionale¹⁶² i njenog prirepka u Jugoslaviji Glavnog radničkog saveza¹⁶³ ne odgovara pravim interesima radništva već buržoaskog društva.

Nameće se pitanje: kako se treba boriti, kakvim se sredstvima treba služiti u odbrani od kapitalističke ofanzive, kakve zahteve treba istaći u prvom redu? Nesum-

* Aussperung (Nemački) — Kolektivno otpuštanje radnika sa posla.

** Teško pobeđenima! — *Vae victis!* (latinski), uzviknuo je Galski vođa Breno, kada su 387 g. p. n. e. Gali opsedali Rim a Rimljani su bili primorani da Varvarima plate srebrom da njihov grad oslobode opsade.

njivo [je] da se borbene metode moraju prilagoditi no-
voj epohi. Potrebno je voditi borbu sa stečenim isku-
stvom u raznim zemljama i u raznim sukobima s kapi-
talom.

Novo vreme, novi uslovi borbe, stalno zaoštavanje
socijalnih sukoba zahtevaju nova sredstva, nove meto-
de i naročito brižljivo ispitivanje aktuelnih pitanja rad-
ničkog sindikalnog pokreta.

1. Neposredna akcija

U čemu se sastoje glavna slabost i greh reformizma?
Zašto je on pretrpeo bankrotstvo? Zašto se Amsterdam-
ska internacionala sa Glavnim radničkim savezom i osta-
lim svojim filijalama nalaze pred slomom svoje politi-
ke? Staviše i reformističke sindikalne vođe priznaju da
je kapitalistička ofanziva bezobzirna, nemilosrdna i ne-
čuvena. Zašto su ovi junaci klasne saradnje primorani
da priznaju javno bankrotstvo svoje politike? Sve zbog
toga što kao baza njihove politike ne služi neposredna
akcija masa protiv kapitalista, nego pregovori vođa u
ime masa sa preduzetnicima. Reformisti uzdržavaju ma-
se od akcija. Naš zadatak se sastoji u tome da se nače-
lo celokupne naše delatnosti postave akcije masa. A to
se može samo tada postići ako mi udarimo u temelj
našoj taktici neposrednu akciju masa.

Šta mi razumevamo pod neposrednom akcijom ma-
sa i njihovih organizacija u borbi protiv kapitala? Pod
neposrednom akcijom masa razumevamo sve vrste ne-
pomirljive klasne borbe radnika ili njihovih organiza-
cija protiv buržoazije kao klase, jednog njenog dela ili
protiv buržoaskog sistema. Štrajkovi, demonstracije,
bojkot, zauzeće fabrika i preduzeća, organizovanje štraj-
kačke odbrane, udaljavanje štrajkbrehera s posla, stvar-
no primenjivanje radničke kontrole, sprečavanje izvoza
i uvoza u preduzeće i druge akcije, koje mogu da uje-
dine radničku klasu u borbi za socijalizam. Sve su to
razne forme neposredne akcije.

Ali ovo ipak ne treba shvatiti, kao što to rade anarhisti, da sem ovih neposrednih istupanja nisu moguće nikakve druge akcije. To nije tačno. Među anarhistima vlada do dan-danas mišljenje da je samo neposredna akcija od vrednosti, a da je parlamentarna i komunalna borba kompromisna i buržoaska po svome biću i da je stoga potrebno što više štrajkova objaviti. Polazi se iz gledišta da je svaki štrajk koristan bez obzira na njegov rezultat. Međutim, ovo je shvatanje ipak skroz pogrešno i štetno. Neposredna akcija ne isključuje parlamentarnu borbu. Ona samo isključuje onu parlamentarnu akciju koju vode reformisti i socijaldemokratske partije i koja je poznata pod imenom *parlamentarnog kretenizma*. Ona nije nikakva parlamentarna borba, već parlamentarna prostitucija, koje se radnici odriču. Parlamentarni govori Karla Libknehta za vreme rata, njegova otkrića i razgolićavanje ratne imperijalističke politike jesu tako isto direktna akcija, jer su uzdizali proletersku svest, demaskirali buržoaziju u očima radništva, pripremali mase za borbu itd. Do donošenja Zakona o zaštiti države i Komunistička partija Jugoslavije vodila je parlamentarnu akciju na temelju neposredne akcije. Da je izuzetni zakoni nisu izbacili iz parlamenta, ona bi još više proširila i pojačala tu svoju parlamentarnu akciju.

Isto tako neposrednu akciju predstavlja *radnička štampa*, koja ima za zadatak da pažljivo prati sve važne događaje iz proleterskog života, da sakuplja i čeliči radnike u borbi, da im pomaže da vode nepomirljivu klasnu borbu protiv vladajuće klase. Kad mi govorimo o neposrednim akcijama, to mi pod njima razumemo samo takve koje ističu jednu klasu nasuprot drugoj, koje vaspitavaju radničku klasu u borbenom duhu i u stanju su da je iz klase koja služi interesima druge klase preobrazu u klasu koja služi svojim sopstvenim interesima.

Nabrojati sve forme neposredne akcije nemoguće je, jer se iste menjaju u raznim zemljama i pri raznim sukobima s kapitalom. Glavno je utvrditi da je samo akcija masa bez obzira na njene konkretne forme u stanju da pokaže izvesne rezultate. Samo one organizacije

masa koje stoje na takvom stanovištu mogu da okupe radničku klasu u velikim razmerama i da je pripreme za konačnu pobjedu. Radnička klasa nije jednostavna, homogena, ona se raspada na mnogobrojne grupe i kategorije sa raznim shvatanjima, a sem toga su neki njeni delovi prožeti buržoaskim predrasudama i mentalitetom. Neposredna akcija uvlačeći pojedine grupe i branše radništva u zajedničke borbe izjednačuje ih i u isto vreme ujedinjuje, zbija u čvrste redove, čime radnička klasa postaje jednostavnija homogenija. Jedinstvo i zbijenost se postiže samo u toku borbe. To je jedan od najvažnijih preduslova za pobjedu proletarijata.

Mora se stalno imati na umu da kapitalisti mnogo ne filozofiraju, ne traže dugo kamen mudrosti i ne mozgaju lukavo, kada prelaze u napad protiv neprijatelja. U prošlosti kada je buržoazija bila nosilac napretka i borila se protiv feudalizma, ona je predstavljala revolucionarnu klasu i nije se bojala od kakve akcije koja bi imala zadatak da učvršćuje njenu vladavinu. Tako isto i sada radi buržoazija u borbi protiv radničke klase. Naoružanom rukom guši ona štrajkove, rastura radničke organizacije, hapsi i ubija radničke vođe, otima radničke domove i štamparije iako je zaštitnica privatne svojine, bez prethodnog obaveštenja produžuje radno vreme i obara nadnice, izdaje izuzetne zakone protiv radništva, zatvara preduzeća, batina, strelja i veša radnike. Sve to nije ništa drugo nego buržoaska neposredna akcija protiv proletarijata. Razume se da sve to ne sprečava buržoaziju da vodi pregovore sa radničkim organizacijama, da zaključuje sa njima tarifne ugovore itd. Ali naročito valja ovde naglasiti da se vladajuće klase ne stide ni od kakvih sredstava kada je u pitanju učvršćivanje njihove klasne vladavine. Uporedo sa primenom nasilja (policije, suda, vojske itd.) sprovodi ona i pomoću duhovnog trovanja radništva svoju klasnu politiku. Žuta štampa, crkva, buržoaske škole, literatura, umetnost, pozorište, bioskopi, parlamentarne mahinacije itd. sve su to moralna sredstva pomoću kojih buržoazija vara i vlada. Dakle, i buržoazija raspolaže raznim borbenim sredstvima.

Prema tome, i radnička klasa ne sme se u svojoj borbi zadržati samo na primeni jedne borbene forme. Prema vremenu i mestu treba upotrebiti one borbene forme i metode koje u danim konkretnim uslovima obećavaju najviše uspeha. S ovog gledišta moramo i mi upozoriti kapitalistima u cilju zaključivanja tarifnih ugovora, učešće u parlamentu i opštini, pomirljivi sudovi ili to mu slične ustanove. Pregovori i parlamentarne akcije imaju samo tada izvesne pozitivne i korisne rezultate kada se predstavnici proletarijata oslanjaju na jaku zbijenu organizaciju, koje svojim aktivnim istupanjem podupiru istaknute zahteve.

2. Profesionalni i industrijski sindikati

Sindikati, koji su se obrazovali u toku nekoliko decenija, bili su se formirali kao organi samoodbrane radničke klase. Prvobitni začeci ovih radničkih sindikata bili su raznovrsna radnička udruženja za uzajamno potpomaganje u slučaju bolesti i smrti, bratinske kase i porošačke zadruge, koje nisu imale borbeni karakter. Ovi prvi radnički sindikati obuhvaćali su radnike jedne profesije, branše i ovaj ograničeni esnafski duh služio je za polaznu tačku osnivanja strukovnih organizacija. Burzijski razvitak kapitalizma, povećavanje preduzeća, stalno grupisanje kapitala, osnivanje akcionarskih društava, kapitalističkih kartela i trustova pobudili su radničke organizacije da se postepeno oslobodavaju svojih esnafskih težnja i da se organizuju na široj bazi. Logika klasične borbe postavila je ovo pitanje. Već i u predratnom vremenu počele su najstarije engleske organizacije, koje dosta jako behu prožete esnafskim duhom, postepeno da napuštaju svoju usku profesionalnu bazu i da se ujedinjuju po preduzećima na industrijskoj osnovici da bi se mogle što uspešnije boriti protiv ujedinjenih kapitalista.

Kapitalisti su mnogo pre radnika otpočeli da se ujedinjuju po preduzećima, na industrijskoj bazi. Oni su upravo naučili radnike kako treba da izgrađuju svoje

organizacije. Događaji posleratnog vremena pokrenuli su radništvo da što pre prihvati ideju osnivanja sindikata po preduzećima, to jest ideju industrijskih sindikata.

Kakav je glavni princip radničkog industrijskog sindikata? Princip izgradnje industrijskog sindikata je vrlo prost i sastoji se u tome, da svi radnici i nameštenici jednog preduzeća moraju biti članovi jednog istog sindikata.

Ova vrlo prosta ideja izaziva u savremenom sindikalnom pokretu veliki preobražaj. Parola savremenih sindikata glasi: jedno preduzeće — jedan sindikat, to jest svi oni koji su uposleni u dotičnom preduzeću jesu članovi jednog sindikata. Prema ovome stanovištu celokupna savremena privreda bi se podelila na 15—18 glavnih industrijskih grana. Amerikanski sindikati I. W. W. (Industrial Workers of the World)¹⁶⁴ dele celokupnu privredu na 14 grupa. Ruski sindikati¹⁶⁵ grupisali su sve radnike i nameštenike u 20 industrijskih sindikata. Razume se da ovaj broj ujedinjenih sindikata po preduzećima ne mora biti jednak za sve zemlje. To zavisi od razvika tehnike, od strukture narodne privrede u dotičnoj zemlji, od karaktera industrije i od čitavog niza nacionalnih osobina. Ovakva organizacija sindikata najbolje odgovara privrednom mehanizmu novog društvenog poretka. Industrijski sindikati obrazuju kičmu novog privrednog aparata. Prema tome, planska izgradnja proizvodnje u socijalističkom drštvu moguća je samo u tom slučaju ako su se sindikati na industrijskoj bazi pripremili za svoj istorijski zadatak. Stoga je preobražaj profesionalnih sindikata u industrijske sindikate neophodan ne samo u interesu borbe protiv kapitalista nego predstavlja i jedan apsolutno neizostavan preduslov za socijalističku privredu u radničkoj državi.

Radničko Sindikalno veće Jugoslavije otpočelo je bilo da profesionalne sindikate pretvara u industrijske sindikate, to jest da ih grupiše po preduzećima. Tako, na primer, Savez kožarskopreradaivačkih radnika uspeo je da ujedini obučare, opančare, radnike kožarskih fa-

brika i sve ostale radnike uposlene u preduzećima industrije koje „Obznana“ i Zakon o zaštiti države sprečavaju su ovaj moderni proces izgradnje sindikata po preduzećima.

3. Radionička veća

Iskustvo je pokazalo da su radionička veća jedna od najboljih organizacionih formi radničke klase, jer ona obuhvaćaju celokupno radništvo jednog preduzeća bez obzira na pol i politička ubeđenja pojedinih radnika. Ta veća biraju svi radnici u preduzeću. Od ovih radničkih veća organski se formiraju i razvijaju industrijski sindikati. Preobražaj profesionalnih sindikata u industrijske nalazi se u tesnoj vezi sa stvaranjem radničkih veća, koja predstavljaju najvažnije oružje u oslobodilačkoj borbi radničke klase.

Razume se da se ove radionička veća u svojoj prvoj periodi u raznim zemljama ne mogu osnivati na jedan isti način. Ali uglavnom je ipak način njihove izgradnje jedan isti. On bi se mogao ovako izraziti: svi radnici i nameštenici uposleni u jednom preduzeću biraju radničko veće, koje je, s jedne strane, savezni organ radništva tog preduzeća i brine se o sprovođenju odluka svog saveza a, s druge strane, ono je organ radničke kontrole nad proizvodnjom.

Kako se osnivaju ova radnička veća? Ona moraju da niknu u toku nepomirljive klasne borbe. A kako stanište treba zauzeti prema onim radničkim većima koja se stvaraju na zakonskoj osnovici? Da li ih treba bojkotovati ili uzeti učešća u njihovom osnivanju i radu? Bilo bi veoma necelishodno i štetno za interese radničke klase ako svesni radnici ne bi iskoristili ova veća, koja su upravo iznuđena od buržoaskih vlada. Buržoazija danosi zakone o ovim većima ne zbog toga što joj se ova organizaciona forma bolje dopada nego neka druga, već što je primorana pod pritiskom masa da to učini. Dalje, buržoazija je u sporazumu sa socijalistima donela ovaj zakon o radničkim većima imajući u vidu zajedničku saradnju radništva sa kapitalisti-

ma u cilju povećanja proizvodnje. Istina, zakoni ovakve vrste uvek skrivaju u sebi opasnost da ne skrenu proletarijat s borbenog puta i da ga ne sklone na radnu saradnju s kapitalistima. Ali se protiv takve opasnosti i protiv takvih zakona ne vodi borba na taj način što će se svesni radnici javno odreći od učešća u ovim većima. Bojkot legalnih radničkih veća predstavljao bi najgoru formu nepomirljive klasne borbe.

Jugoslovenski *Zakon o zaštiti radenika*, koji je stupio na snagu 14. lipnja 1922,¹⁶⁶ u svome petom odeljku predviđa ustanovu *radničkih poverenika*, koja jednim delom predstavlja legalno radničko veće. Ove radničke poverenike biraju svi za vreme izbora u preduzeću zaposleni radnici, oba pola koji su navršili 18 godina starosti. Zadatak ovih radničkih poverenika jeste:

a) da rade na zaštiti privrednih, socijalnih i kulturnih interesa radenika zaposlenih u preduzećima predviđenim u § 1. ovog zakona;

b) da utiču na održavanje dobrih odnosa između radenika i njihovih poslodavaca;

c) da sarađuju na pripremanju i izgradnji kolektivnih ugovora rada između radenika i poslodavaca;

d) da se staraju da se kako poslodavci tako i radnici pridržavaju strogo svih kako kolektivnih tako i individualnih ugovora o radu;

e) da posreduju između radenika i poslodavaca u sporovima koji nastaju iz radnog odnosa, a naročito koji se tiču nadnica (plata) u cilju da se takvi sporovi reše na miran način. Onde gde to ne bi uspeli i ako bi zbog toga pretio štrajk, poverenici će zatražiti posredovanje državnih nadležnih vlasti;

f) da posreduju pri utvrđivanju akordnih tarifa,* prosečnih i minimalnih zarada, ukoliko nisu regulisane kolektivnim ugovorima uz saradnju radničkih profesio-

* Akord je poseban način plaćanja radnika — na parče, a ne nadnicom.

nalnih organizacija i poslodavaca, kao i posreduju pri delenju akordnog rada;

g) da nastoje da se strogo primenjuju sve mere koje su propisane od zakonodavnih i administrativnih vlasti za zaštitu radenika, u pogledu radnog vremena, zdravlja, života i socijalnog osiguranja, kao i da obaveštavaju i potpomažu nadležne nadzorne vlasti po svim pitanjima koja se tiču primena postojećeg zakonodavstva o zaštiti radenika;

h) da nastoje da se u preduzećima održava red i disciplina;

i) da potpomažu radnike i poslodavce savetima kod istupanja sa rada ili otpusta radenika iz posla i da nastoje da se izvesni sporovi koji su s time u vezi izravna-ju na miran način;

j) da po mogućstvu sudeluju u upravi raznih radničkih humanih ustanova (zadruga raznih vrsta, raznih udruženja za međusobno potpomaganje itd.), a u smislu uputstava Ministarstva socijalne politike;

k) da podnose predstavke poslodavcima u cilju poboljšanja organizacije rada u preduzećima.

Broj radničkih poverenka zavisi od broja radenika koji su zaposleni u dotičnom preduzeću, i to tako da u preduzeću u kojem je zaposleno: 1. do 20 radenika biraju svi jednog poverenika; 2. od 21—50 radenika biraju najviše tri poverenika; 3. od 51 —100 radenika biraju najviše četiri poverenika; 4. od 101—150 radenika, biraju najviše pet poverenika; 5. od 151—450 radenika biraju najviše šest; 6. kod više od 451 radenika biraju svakih daljih 50 radenika po jednog poverenika, ali ukupnone mogu ni u kom slučaju birati više od 16 poverenika.

Izbor se vrši neposrednim tajnim glasanjem. Mandat radničkih poverenika traje jednu godinu. Poslodavci ne smeju otpustiti niti progoniti radničke poverenike zbog pravilnog vršenja njihove dužnosti. Radnički poverenici ne dobijaju za svoj rad nikakvu platu. Ali u koliko se pak njihovo delovanje, usled same prirode određenog im delokruga, mora vršiti za vreme samog radnog vremena, ne smeju poslodavci vreme provede-

no na prednjem delovanju tretirati kao vreme provedeno van preduzeća, pa prema tome vršiti odgovarajuće obustave nad njihovim nadnicama.

Ovu ustanovu radničkih poverenika doneo je jugoslovenski parlament da bi sprečio revolucionarnu akciju masa za osnivanje radničkih veća. Zato što ova ustanova nije nikla u jednoj akciji nepomirljive klasne borbe, već se pojavila legalnim, parlamentarnim putem, ona ima karakter krnjeg legalnog radničkog veća, jer nema prava kontrole nad proizvodnjom. Ali pored svega toga, dužnost je sviju svesnih radenika i pristalica Međusaveznog sindikalnog odbora da aktivno sudeluju u ovim izborima za radničke poverenike, u osnivanju ove mlade ustanove u njenom radu i širenju svog uticaja na taj rad. Vršeci propagandu svojih ideja i principa i ovom prilikom, mi ćemo moći iskoristiti i ovu ustanovu u interesu radničke klase. Uporedo sa iskorišćavanjem ustanove radioničnih poverenika mi ćemo težiti i da joj proširimo delokrug boreći se za pravo kontrole nad preduzćem. Sprovađajući u delo ustanovu radničkih poverenika aktivno, energično, savesno i brižljivo mi ćemo ići u našoj borbi onim putem kojim ide moderni sindikalni pokret.

4. Borba protiv besposlice

Besposlica je uvek bila neophodni pratilac kapitalističke pljačke. U razvitku kapitalističkog društva još nije bilo takve faze u kojoj ne bi bilo besposlice. Uvek ima u rezervi besposlenih radnika. Besposlice će potpuno nestati tada kada nestane kapitalizma i njegovog načina proizvodnje koji uslovljava besposlicu. U borbi protiv radnika besposlica predstavlja najglavnije oružje u rukama poslodavaca.

Ali današnja besposlica u svetu prevazišla je obične, normalne njene granice. U istoriji kapitalizma nema primera da je besposlica dostigla takve kolosalne cifre kao poslednjih godina posle rata. Pored potpune besposlice, vlada danas i delimična. Ima čitavih industrijskih gra-

na u kojima se radi svega tri do četiri dana nedeljno, pa prema tome radnici dobijaju srazmerno manju platu.

Što preduzimaju sada buržoaske vlade u borbi protiv besposlice? U nekim zemljama izdaje se novčana pomoć besposlenim, preduzimaju se javni radovi radi upošljavanja besposlenih, podpomaže se akcija iseljavanja, emigracije radnika u inostranstvo. U ovim se granicama kreće inicijativa za rešavanje besposlice od strane najliberalnijih vlada. Opšta konfederacija rada u Italiji¹⁶⁷ istakla je ove zahteve: 1. doneti zajam radi potpomaganja besposlenih, 2. pokriće zajma na račun poslodavaca, 3. brzo preduzimanje javnih radova.

Na jednoj naročitoj konferenciji u Rimu početkom septembra 1921. ovim zahtevima behu pridodati još ovi: kolonizacija besposlenih u unutrašnjosti zemlje i neposredno učešće radnika u upravama velikih industrijskih preduzeća. To beše program levog krila reformističkih sindikata. Što se tiče engleskih tredjuniona, oni istakoše samo ove zahteve: državna pomoć besposlenim, ograničenje ženskog rada i organizovanje javnih radova. Među crvenim sindikatima veoma je popularna parola vaspostavljanja trgovinskih odnosa sa Sovjetskom Rusijom.

Šta da se radi? Može li se čekati sa skrštenim rukama dolazak novog socijalističkog društva? Ili još do tog veremena sindikati moraju istaći svoje praktične zahteve u cilju pridobijanja širokih proleterskih masa za borbu protiv besposlice? Kakve praktične mere moraju sindikati predložiti, kakve parole istaći radi smanjivanja besposlice i borbe protiv nje?

Pre svega, i to mora biti glavna parola u celoj borbi, da poslodavci pojedinačno ili kolektivno ili pak sama država moraju izdavati pomoć besposlenim. Ove rashode ima da podnese ona idustrijska grana u kojoj su besposleni bili uposleni. Radnici se ne smeju otpuštati iz preduzeća. Kapitalisti su obavezni sve dotle izdavati im platu dok oni ne nađu ponovo posla. Pošto je besposlica obuhvatila veoma široke razmere, proletarijat mora bezuslovno da preduzme ozbiljne i energične mere za ponovno vraćanje besposlenih na posao. Dakle, u našoj agitaciji i propagandi glavnim momentom moraju biti

parole: upošljavanje besposlenih u proizvodnji, izdržavanje istih na račun preduzeća ili celokupne industrijske grane u kojoj behu radili.

U Zapadnoj Evropi besposleni vrše pritisak i na svoje sindikate radi vođenja energičnije kampanje protiv besposlice. Dalje, tamo se izvode demonstracije protiv buržoaskih opština kao i protiv buržoaske države sa zahtevom: da se zatvorena preduzeća predadu u ruke radnika radi upravljanja, da se uvede radnička kontrola nad proizvodnjom, osiguranje besposlenih, besplatna ishrana dece, da se ukine kirija za besposlene, da se organizuju javni radovi. Ta se ista kampanja vodi i u Centralnoj Evropi. U onim mestima gde se opštine nalaze u rukama radnika tamo se uvode prirezi na bogataške lokale i stanove, ističu se zahtevi za useljavanje besposlenih u bogataške stanove, izdaju se proglosti da radnici odriču plaćanje državnih poreza.

U Jugoslaviji kapitalisti ne izdaju nikakvu pomoć besposlenim. Država pak preko berze rada daje vrlo bednu pomoć onima koji traže posao. Tako, na primer, za Srbiju i Crnu Goru država je odredila svega 500 000 dinara kao godišnju pomoć besposlenim! Međutim, neuposlenih radnika ima gotovo 30 odsto! Nezavisni sindikati Međusaveznog sindikalnog odbora moraju i u ovome pogledu biti u prvim redovima u borbi protiv besposlice.

5. Zatvaranje preduzeća i skraćeno vreme

Posleratni potresi na svetskim tržištima i sadašnje privredne krize iskoristili su kapitalisti celoga sveta da radničku klasu drže u škripcu pomoću zatvaranja preduzeća i skraćivanja radnog vremena.

Istina, jedno vreme buržoazija je držala da će pomoću „građanskog mira“ i ministerijalizma* uspeti da radničku klasu potčini svome uticaju i iskoristi u interesu svoje klase. U nekim je zemljama faktički „građanski mir“ demoralisao proleTERSKE mase i zavladao mnogim radničkim vođama. Ali to nije dugo trajalo.

* Vid. nap. 36.

Posle rata sindikati su jako nabujali, oni su postali prave organizacije masa. Radnici su podigli svoj ton i istakli takve zahteve kapitalizmu kakve nikada nisu isticali u mirnoj epohi razvitka kapitalizma. Buržoazija je bila primorana da popusti plašeći se velikih pokreta masa. Ona je gotovo u svima zemljama uvela osmočasovni radni dan i dala radnicima još neke koncesije u nameri da sa ovim ustupcima oslabi socijalnu borbu između rada i kapitala. Jugoslovenska buržoazija nalazila se u sličnom položaju u vremenu kada su gospoda socijalisti Korać, Bukšeg i Kristan sedeli na ministarskim foteljama. Ovaj period buržoaskog povlačenja pred pokretom masa trajao je do kraja 1920. Posle toga nastala je kapitalistička ofanziva u svima zemljama, negde u umerenoj i maskiranoj formi, a negde kao u Jugoslaviji, Mađarskoj, Rumuniji i Spaniji u formi belog terora.

Jedno od najvažnijih sredstava u rukama kapitalista u borbi protiv radničke klase za vreme ofanzive jeste zatvaranje preduzeća i skraćivanje radnog vremena. Ovo sredstvo nije ništa drugo nego *ausšperung*, prilagođen novim prilikama, koje izražava buržoasku političku ofanzivu. Radi se o tome da se radnička upornost i žilavost slome, da se relativni uticaj radničke klase u zemlji smanji, da se radnički pokret suzbije, da se buržoazija oslobodi jednog teškog pritiska, koji joj je nagoveštavao nov društveni preobražaj.

Kako treba da se vodi borba protiv ove epidemije, protiv obustavljanja preduzeća? Zatvaranje preduzeća predstavlja u svojoj suštini besposlicu i, prema tome, sva ona spomenuta sredstva u borbi protiv besposlice važe i za ovaj slučaj. Ali ipak ima još jedan niz mera koji bi se mogao preduzeti u interesu sprovođenja jedne odlučne kontraakcije protiv zatvaranja preduzeća. U ovome pogledu još nisu upotrebljena sva sredstva. *Pre svega, potrebno je da sindikat ispita da li je u samoj stvari nemoguće nastaviti proizvodnju.* Na koji način i u kakvom obliku to treba da se izvrši? Kako treba da se vodi kampanja? O svima ovim pitanjima se raspravljalo u crvenim sindikatima celog sveta i oni su došli otprilike do ovog zaključka. Čim se čuju prvi glasovi o

zatvaranju nekog preduzeća, preporučuje se radnicima istog da odmah izaberu jednu naročitu komisiju radi ispitivanja pravnih uzroka ovakve mere. Ovu komisiju treba da biraju svi radnici i radnice dotičnog preduzeća. Radnicima koji dugo rade u jednoj fabrici ili preduzeću neće biti teško da doznadu da li ima dosta na lageru sirovine, goriva, da li ima porudžbina i tome slično. Usled toga je potrebno da se ustanovi nekoliko kontrolnih komisija i to: za sirovine, za porudžbine, za finansije itd. Ne sme se dopustiti da poslodavci ili akcionerska društva na svoju ruku zaključuju o zatvaranju preduzeća. Razume se, veli se u odlukama crvenih sindikata, da će ova radnička akcija izazvati divlji otpor od strane poslodavaca i buržoaske države. Oni će drečati kako ti pokušaji nisu ništa drugo nego atak na privatnu svojinu, anarhizam itd.

Jesu li radnici u stanju da ispitaju sve okolnosti i uslove u vezi sa zatvaranjem preduzeća? Mora se imati u vidu da se radnik bori u mnogo gorim i težim prilikama negoli poslodavac; da radnička kontrola nailazi na jak otpor od strane celokupne buržoaske države (policije, suda,) i da će se poslodavačke organizacije od svoje strane latiti odlučnih sredstava protiv ovog gaženja njihove svete privatne svojine. Pred takvim teškoćama, veli se u zaključcima crvenih sindikata, ne treba zatvarati oči, ali u isto vreme ne treba ih ni precenjivati. Ova kampanja protiv zatvaranja preduzeća predstavlja jedino sredstvo da se svi radnici bez razlike njihovih političkih ubeđenja grupišu protiv poslodavačke ofanzive. Pošto radničke kontrole komisije pored ostalih teškoća nailaze na glavnu prepreku i to na tajne poslodavačke administracije, one i u ovoj akciji ističu *parolu za ukidanje sviju trgovačkih i fabričkih tajni po preduzećima.*

U onim zemljama gde se već otpočelo sa osnivanjem radničkih kontrolnih komisija po pojedinim preduzećima, tamo se već pojavio i pokret za ujedinjenje sviju radničkih komisija po industrijskim granama.

6. Kapitalistička taktika obaranja nadnica

Kapitalisti sviju zemalja preduzimaju ofanzivu u namerni da sve troškove i terete sadašnje privredne krize bace na leđa proletarijata. Reformistički sindikati često potpisuju tarife s oborenim nadnicama na 10, 20, 30 i još više procenata i prave se kao da ne primećuju da cene životnim namirnicama nisu nimalo spale. Karakteristično je da buržoazija ne čeka prvo da padne skupoća, pa onda da upotrebi svoju taktiku obaranja nadnica. Staviše, neki kapitalistički listovi izmislili su svoju sopstvenu teoriju koja glasi: prvo treba oboriti radničke nadnice, a zatim će odmah same po sebi pasti cene životnim namirnicama.

Razne kategorije radništva različito reaguju na ovo obaranje nadnica. Neke pristaju na spuštene nadnice, neke protestuju i štrajkuju. Ali dok je ovakvo delovanje proletarijata delimično, nesolidarno, dotle će buržoazija produžiti optočetu praksu obaranja nadnica. Kao plodove pruža radništvu ovakva delimična i nerasudna akcija, najbolje će nam pokazati primer sa rudarskim štrajkom u Engleskoj. Rudari su štrajkovali tri meseca da bi sprečili kapitalističku ofanzivu, i da bi imali uspeha oni su zaključili savez sa železničarima i transportnim radnicima. Ali u najtragičnijem momentu ove borbe železničari i transportni radnici odreknuše svoju pomoć rudarima. Onaj dan, kada se ovaj slučaj dogodio, nazvat je „crni petak“ u istoriji engleskog radničkog pokreta.¹⁴ Ovaj „crni petak“ treba da posluži kao opomena kako se treba boriti protiv planske poslodavačke taktike obaranja nadnica.

Dakle, kad radnici stupaju u borbu izolovano, delimično, u malim grupama, oni trpe poraz. Poslodavci iščekuju privrednu krizu i tek tada dozvoljavaju sebi luksuz dugotrajnog štrajka. Sto se tiče proleterskog otpora, valja ovde kao glavni zadatak postaviti da se što bolje organizuje stupanje u borbu najvažnijih radničkih kategorija u društvenom polgedu. Ne radi se ovde o tome da se što više generalnih štrajkova objavi ili da se što više proširi ideja o mnogobrojnim akcijama, već jedino i samo o tome da se radnici svake zemlje pripre-

me pomoću dugotrajne i žilave borbe za akciju. Ne sme se čekati da dođe do pogoršavanja uslova rada kod ove ili one kategorije radništva. Pri današnjoj privrednoj krizi štrajk radnika jedne branše ili jedne okoline ne može biti od odlučnog značaja. O ovoj fazi obaranja nadnica treba da se nalaze u prvim borbenim redovima najvažnije kategorije radništva, one koje igraju najveću ulogu u proizvodnji. Za reformističke sindikate ovakvo shvatanje je nemoguće, jer su oni navikli da stupaju u akciju pojedinačno, delimično, izolovano. Oni se ne osecaju kao klasa. Kod reformista igra pretežnu ulogu esnafski duh. Zadatak pak borbenih sindikata uvek se sastojao u tome da se sukobi uopštavaju, generališu. Ne smeju se u svakoj prilici i bez važne potrebe priređivati generalni štrajkovi, ali zato se mora stalno imati u vidu da je pod izvesnim uslovima akcija jednog dela radništva uposlenog u veoma važnom preduzeću vrlo potrebna i opravdana sa gledišta zajedničkog interesa radničke klase. Radnicima uposlenim u vrlo važnim granama narodne privrede pripada značajna uloga u nepomirljivoj klasnoj borbi, na njih se mora obratiti naročita pažnja, jer se oni mogu upotrebiti ne samo kao glavno oružje za poboljšanje radničkog položaja nego i za ostvarenje zajedničkih klasnih zadataka proletarijata.

Kao god što ne postoje tesna veza i intimna klasna solidarnost među raznim kategorijama radništva u nacionalnom okviru, takvo se isto stanje primećuje i u međunarodnim odnosima. Današnji klasni sukobi izlaze iz nacionalnog okvira. Žestoki sudari između rada i kapitala imaju danas međunarodni karakter i stoga se borba mora voditi u međunarodnim razmerama. Ali u ovome pogledu stvari ne stoje najbolje. Tako, na primer, za vreme poslednjeg rudarskog štrajka u Engleskoj nemački, francuski i belgijski rudari nisu mnogo učinili za pomoć svojim engleskim drugovima. Zbog toga borbeni sindikati podvlače potrebu za pojačanje međunarodnih veza između sindikata po pojedinim industrijskim granama. Industrijski sindikati moraju imati svoje međunarodne sekretarijate. Borba protiv kapitalističke ofanzive može se voditi s uspehom ako sindikati

jedne industrije stupaju u borbu u svima zemljama u jedna isto vreme. Napadi i odbrane treba da se vode više u međunarodnim razmerama.

7. Kontrola proizvodnje

Ne samo besposlica, zatvaranje preduzeća i obaranja nadnica zadaju rane proletarijatu, nego radništvu preti velika opasnost i od anarhije u proizvodnji, jer kapitalisti mogu proizvoditi što hoće i koliko hoće. Upružašćeni i ogoleli svet traži plansku raspodelu sirovina, njihovo plansko i sistematsko iskorišćavanje, kontrolu cena. Sve je to neostvarljivo dok proletarijat ne stekne pravo kontrole nad proizvodnjom, dok radnički organi ne osvoje sebi pravo da mogu kontrolisati neograničenu vlast kapitalista. U borbi za kontrolu proizvodnje, koja odgovara ne samo interesima proletarijata nego i najširih slojeva sitne buržoazije i seljačke sirotinje, koja stenje pod teretima skupoće, moraju se ujediniti svi radnici.

Celokupna privredna borba radničke klase u sadašnjoj periodu grupiše se oko kontrole proizvodnje. Borbeni sindikati celoga sveta dolaze do zaključka da se bez jedne takve kontrole proizvodnje ne može rešiti nijedno pitanje koje se tiče radničke klase: pitanja besposlice, obustavljanja proizvodnje radnog vremena i nadnice; sve se tu oslanja na kontrolu nad proizvodnjom. Ovde se ne može ulaziti ni u kakve kompromise, niti se pak čine pokušaji za pronalazak srednjeg puta, to jest: da se ustanovi takva kontrola koja bi bila prihvatljiva kako za radnike tako i za kapitaliste.

Šta je to upravo kontrola proizvodnje? Ovde se ne radi o jednoj formalnoj, finansijskoj kontroli, niti pak o tome da se jedanput ili dva puta godišnje sastane revizorska komisija da pregleda račune ili cirkulare nekog preduzeća. To u stvari ne bi bila nikakva kontrola nad proizvodnjom, niti njezin surogat, već prosto ismejavanje same ideje radničke kontrole. Kontrola proizvodnje ima za cilj da razne funkcije jednog preduzeća podvrgne kontroli radništva. Proizvođačka, tehnička, finansijska,

trgovačka — celokupna i raznovrsna delatnost preduzeća
ina da se podvrgne pod brižljivu kontrolu radnika i
nameštenika. Ali jedna takva kontrola organizovana od
strane radnika vredala bi interese privatne svojine. To
je mešanje u poslove poslodavaca, koji treba da budu
zapečaćeni sa sedam pečata za radnike, jer je to isklju-
čivo područje i privilegija preduzetnika. Da kontrola
proizvodnje u samoj stvari predstavlja radnički napad
na privatnopravne odnose. Ali ona je postala jedna isto-
rijska nužnost i mora se sprovoditi u interesu samoodr-
žanja radnoga naroda varoši i sela. Strašna i nečuvena
pljačka proizvođačkih snaga i sredstava za vreme rata
još i sada traje. Ona će prestati samo tada kada radni-
čka klasa stupi u najbliže odnose sa regulisanjem pro-
izvodnje, kada ona prestane više da bude samo objekat
privrede nego postane i subjekat iste, to jest kada prole-
tarijat ne bude više samo jedan deo mašine, nego i
svesni rukovođa celokupnog proizvođačkog aparata. Preo-
bražaj radničke klase iz klase za druge u klasu
za sebe samu, kako je to rekao Karl Marks u svoje
vreme, može se izvršiti posle vaspostavljanja socijalisti-
čkog poretka. Ali uvođenje ovog poretka zavisi od toga
što će pokušati proletarijat u najbližoj budućnosti, ko-
jim će pravcem poći akcija za uvođenje radničke kon-
trole nad proizvodnjom, kontrole nad celukupnom ka-
pitalističkom privredom.

Ideja kontrole proizvodnje odavno je nikla još pre
rata. Za vreme svetskog imperijalističkog rata ona je
stekla pravo građanstva gotovo u svima zemljama kada
su buržoaske države vršile kontrolu nad pojedinim gra-
nama narodne privrede u interesu celokupne buržoazije.
Za vreme rata državna kontrola beše rukovodna pri-
vredna ideja. Po završetku rata prestala je ova državna
kontrola-prinudna privreda i ponova se prešlo na slo-
bodnu trgovinu, dalo se slobodno polje za delovanje svi-
ju kapitalističkih snaga. Ova slobodna trgovina okrenu se
ipak u današnje vreme protiv proizvođačkih interesa uop-
šte i protiv interesa radničke klase naročito. Zbog toga
je i ponikla ideja kontrole, ali ne prozračne, fiktivne
već stvarne, radničke kontrole. Ova ideja kontrole nad
proizvodnjom veoma je popularna; ona se naglo širi u

celome svetu, tako da su i buržoanske vlade primorane da se pozabave ovim pitanjem. Kada krajem 1920 talijanski radnici učeše u svoje ruke veliki broj fabrika za nekoliko nedelja, Doliti, predsednik vlade, izjasni se tako za radničku kontrolu i podnese parlamentu zakonski predlog u tome duhu.¹⁰⁰ Tako isto se mnogo govorilo o radničkoj kontroli u Engleskoj, gde su se bavile ovim pitanjem gotovo sve moguće državne komisije sa učešćem sindikata. Tome slično beše urađeno i u Francuskoj. U Nemačkoj se mnogo brbljalo, ali nikakvih pozitivnih rezultata. Do sada ni u jednoj buržoaskoj državi ne postoji prava radnička kontrola.

Kontrola nad proizvodnjom ili radnička kontrola može se stvoriti samo putem nepomirljive klasne borbe, putem neposredne akcije. Pri tome mora se imati u vidu da će proletarijat naći na najdivljiji i najgorčeniји otpor od strane buržoazije. Mogu se činiti ustupci u pitanjima ženskog i dečijeg rada, štaviše i u pitanju osiguranja besposlenih, ali upuštati se u raspravljanje i izvođenje stvarne i prave radničke kontrole, to već znači za buržoaziju prevazići granice mogućnosti. Treba imati veliku dozu naivnosti pa se nadati da će se radnička kontrola sprovesti bez jakog otpora od strane vladajućih klasa. Ali sme li ova činjenica da zadrži radnika od borbe za kontrolu proizvodnje? Razume se, ne! Proletarijat nije tako naivan da se u ovoj stvari nada na dobrovoljna popuštanja od strane buržoazije. Buržoazija dopušta da u političkom pogledu mogu biti razne državne forme (republika, monarhija, apsolutizam), ali na ekonomskom polju ona do dan-danas sprovodi samo čist apsolutizam, autokratiju. Apsolutizam vlada u fabrikama i preduzećima, pa bila to engleska monarhija, demokratska Amerika, republikanska Francuska ili socijaldemokratska Nemačka. Reformisti vole da pričaju o privrednoj demokratiji ili o uvođenju republikanskih formi upravljanja po fabrikama i radionicama. Ali može li se govoriti o radničkoj kontroli, o principu pariteta i jednakosti sada, kada jedni raspoložu svima izvorima bogastva i sredstvima proizvodnje dok drugi sudeluju tu u svojstvu pomagača?

Radnička kontrola ne počiva na ideji paritetnog prava, niti se može ona shvatiti sa gledišta neke industrijske demokratije. Radnička kontrola se osvaja pomoću neposredne akcije. Ona ima za zadatak da pazi na sve šta se događa u preduzeću i na njegove odnose sa drugim ustanovama. Radnici zajedno sa kontrolom nad proizvodnjom imaju da sprovode i kontrolu nad finansijama preduzeća, što predstavlja najsloženiji i najteži problem radničke kontrole. Borbeni sindikati celog sveta dugo su diskutovali o radničkoj kontroli i najzad su izradili svoje stanovište na to pitanje, koje se može formulisati u devet tačaka.

1. Kontrola proizvodnje predstavlja potrebnu i veoma važnu školu za široke proleterske mase pri njihovom pripremanju za socijalizam.

2. Radnička kontrola nad proizvodnjom mora se istaći na dnevni red kao borbena parola sindikalnog pokreta u svima kapitalističkim zemljama i energično iskoristiti radi raskrivanja trgovačkih, fabričkih i finansijskih tajni.

3. Radnička kontrola treba da se iskoristi u najpunijoj meri za preobražaj starih sindikata u borbene organizacije radništva.

4. Radnička kontrola treba da posluži i kao sredstvo za reorganizaciju profesionalnih sindikata u industrijske sindikate, to jest u sindikate po preduzećima, jer su profesionalni sindikati već zastareli i stoga postali štetni za radnički pokret.

5. Radnička kontrola se ne slaže sa buržoaskim predlozima o „socijalizaciji, o saradnji klasa, o radnoj zajednici klasa” itd., jer ona predstavlja da između buržoazije i proletarijata vlada nepomirljiva klasna borba.

6. Kao pri sprovođenju tehničke, finansijske ili kombinovane kontrole, tako i pri zauzeću preduzeća potrebno je da se posveti najveća pažnja pridobijanju najširih proleterskih masa, pa i onih najzaostalijih, za savetovanja o svima pitanjima skopčanim s kontrolom. U isto vreme potrebno je za vreme sprovođenja u život kon-

trole registrovati najaktivnije i najsposobnije radnike radi njihovog pripremanja za njihove rukovodne uloge u organizaciji proizvodnje.

7. U cilju ispravnog funkcionisanja lokalnih organa radničke kontrole potrebno je da sindikati preuzmu vođstvo u mesnim radioničkim većima, da dovode u vezu radionička veća jedne industrije, da ih kombinuju i na taj način da sprečavaju lokalni „radnički patriotizam“, koji se stvara na temelju nejedinstvene kontrole.

8. Sindikati moraju priteći u pomoć još u početku radioničkim većima. U tome cilju se izdaju specijalne instrukcije i raspravljaju u štampi sva pitanja koja se odnose na kontrolu. Oni vode široku agitaciju u masama o pitanjima kontrole u fabrikama i radionicama i to ne samo o zadacima kontrole uopšte nego i na osnovu izveštaja o rezultatima u pojedinim preduzećima prosvetuju radnike na radničkim zborovima, okružnim konferencijama itd.

9. Radi ostvarenja ovih zadataka u onim sindikatima koji ne stoje na platformi borbenih sindikata neophodno je da se u njima organizuje čvrsto zbijena grupa, koja će posvetiti naročitu pažnju reorganizaciji sindikata po područjima i održavanju borbenog raspoloženja za kontrolu proizvodnje.

8. Radnički položaj

Sadašnje zaokretne klasne borbe u svima zemljama vode se u znaku pogoršavanja uslova rada. Ovo pogoršavanje položaja radničke klase budi prigušene proteste i ogorčena nezadovoljstva. Upravo pitanja nadnica, radnog vremena i uslova rada sastavljaju danas glavnu osnovu oko koje se kreće borba radničke klase. Bila bi jedna kolosalna pogreška ako bi se radnički borci držali rezervisano i ravnodušno prema ovom velikom pokretu masa pod revolucionarnim izgovorom da je to stiničarska borba. Ovo anarhosindikalističko omalovažavanje i preziranje neposrednih nevolja proleterskih masa skriva u sebi pod revolucionarnom maskom reakcio-

narne misli. Svaki onaj ko nije danas u dodiru, kontaktu s masama ne može se nazvati svesnim borcem radničke klase. A ko želi da nosi ime svesnog borca, taj mora u praksi, u svakodnevnoj borbi da budi, da prosvetljuje mase, da uzdiže njihovu svest, da ih vodi u akcije za popravku njihovog položaja. Potrebno je ne samo braniti stare tekovine, već se mora stalno težiti da se nastavi borba i postignu veći rezultati. Proletarijat je potpuno iscrpen u toku svetskog rata, procenat oboljevanja se znatno povećao u svima zemljama, dečija smrtnost se povećala, ratne rane još se osecaju. Zbog svega toga je naš zadatak da ne pristajemo ni po koju cenu na pogoršavanje uslova rada i da radimo na poboljšanju radničkog položaja.

Poslodavci i njihovi ideolozi dokazuju kako tobož sve oštija konkurencija na svetskom tržištu i interesi nacionalne industrije zahtevaju da se nadnice smanjuju i pogoršavaju uslovi rada. Radnici Velike antante sami su sada pali u zamku, koju su sebi pripremili. Slaba valuta, neopisana beda i nevolja u Nemačkoj i Austriji pokrenule su francuske, engleske i američanske kapitaliste da iskoriste za sebe tu očajnu situaciju. Razorena Nemačka postala je liferant jeftine robe. Amerikanci zatvaraju svoje fabrike i prenose izradu svojih porudžbina u Nemačku i Austriju. Englezi tako isto poručuju mašine i razne druge predmete u Nemačkoj iskorišćavajući tamo jeftinu radnu snagu. Veliku pogrešku čine oni sindikati koji celokupnu svoju politiku konstruišu na temelju konkurencije u inostranstvu. Oni čine uslove rada proletarijata zavisnim od snaga koje ne podležu njihovom uticaju. Na ovaj su način američanski, francuski, engleski radnici koji su u savezu sa svojom buržoazijom srušili Nemačku i načinili je vazalom Antante postali sami žrtva ove pobede, jer smanjivanje nadnica u Nemačkoj i Austriji povlači za sobom automatski smanjivanje nadnica i u Americi, Engleskoj i Francuskoj. Velike razlike u nadnicama u industrijskim zemljama ne mogu se održati dugo, jer se po zakonima političke ekonomije ubrzo vrši izjednačavanje nadnica po najmanjoj plati. Kapital traži što jeftiniju radnu snagu, i ako nju ne nalazi u svojoj zemlji onda on prenosi izradu

svojih porudžbina u inostranstvo. Vladajuće klase su samo dotle patrioti dok im je to rentabilno. Kapital je međunarodan, njegova se otadžbina nalazi tamo gde se mogu velike zarade zgrtati. Jugoslovenski izdavači, štampari i drugi kapitalisti tako isto iskorišćuju jeftinu radnu snagu u Austriji i Nemačkoj, tamo izrađuju svoju robu i time misle da obaraju nadnice u svojoj zemlji.

Reformističke sindikalne vođe većim delom pristaju na smanjivanje nadnica u interesu nacionalne industrije. Ovo pristajanje bez ikakve borbe večno slika taktiku reformističkih sindikata. Ako bi se ova taktika u Evropi i dalje primenjivala, ona bi stvorila radnu zajednicu između buržoazije i sindikata i time doprinela velike štete proleterskim masama. Do sada je ovakva radna zajednica klasa od zaradenih milijardi trpala najveći deo u kapitalističke džepove, a samo nekoliko kolosala bacala radnicima. A čim bi se ove kolosalne kapitalističke zarade unekoliko smanjile onda bi odmah preduzetnici oduzimali natrag od radnika ne samo batine im mrvice, nego bi i celokupni teret krize bacili na leđa radništva. Protiv ovakve taktike borbeni sindikati vode ogorčenu borbu. Ovi vele da svako dobrovoljno uzmičanje i popuštanje treba najenergičnije suzbijati. U akciji za poboljšanje uslova rada može se dogoditi da organizacije pretrpe poraz. Ali to bi bio samo privremeni poraz. Glavno je da je poraz proizašao u vođenoj borbi, a ne u dobrovoljnom odricanju od svojih prava.

Iako je položaj radničke klase u celome svetu bedan i nesrećan, ipak je on bolji od položaja radništva u Jugoslaviji. Jugoslovenska buržoazija je u prve dve godine svoje vladavine zajednički pljačkala radničku klasu, zajednički je izbacivala komuniste iz opština i zajednički je brutalno ugušivala radničke štrajkove. U zajedničkom strahu za svoju klasnu vladavinu ona je već u prvom periodu svog režima prešla u napad protiv radničkog pokreta i proslavila se naročito prvomajskim progonomima 1919. i krvavim ugušenjem železničkog štraj-

ka 1920.* Posle izbora za Konstituantu u decembru 1920.** radnička klasa ulazi u drugi, daleko mračniji period. Sada su simboli vladavine buržoazije „Obznanai Zakon o zaštiti države. Karakteristika ovog drugoga perioda su otvoreni beli teror na proletarijatom i diktatura srpske buržoazije. U prvom periodu svoje vladavine buržoazija je odlično iskoristila dobru konjunkturu posleratnih špekulacija i prekononočnog obogaćivanja, razume se na štetu radnog naroda varoši i sela. Ali uskoro usled sveiške ekonomske krize kapital je u Jugoslaviji iz špekulacije počeo da prelazi u proizvodnju. Da bi i u procesu proizvodnje dobivala jednako velike profite kao u špekulaciji, kapitalistička klasa Jugoslavije počela je gaziti uredbu o osmočasovnom radnom vremenu,¹²⁸ produžavati radno vreme i smanjivati realne nadnice. Ali toj kapitalističkoj ofanzivi veliku su prepreku činili i davali otpor ujedinjeni sindikati. Nemoćna da ekonomskim pritiskom razbije snagu sindikalnih organizacija, buržoazija najpre zavodi politički teror protiv radništva, da bi zatim sprovođila ekonomsko ugnjetavanje nad njim.

Vladajući blok srpske buržoazije uveo je nečuvenu reakciju kako zbog političkih tako i zbog ekonomskih razloga. Srpska buržoazija oseljivo je postradala u ratu i ekonomski je slabija od hrvatske i slovenačke buržoazije. Zato je ona htela da se ekonomski ojača i na račun proletarijata Jugoslavije. Da bi to postigla ona je pomoću Vidovanskog ustava¹²⁹ politički utvrdila svoju centralnu državnu silu. U isto vreme ona je preduzela i ekonomsku ofanzivu. Iskorišćujući generalni štrajk slovenačkih i bosanskih rudara, vladajući blok srpske buržoazije prešao je 1920. u decembru u otvoren napad protiv radničke klase. S belim gardama krvavo je ugušen rudarski štrajk u Bosni. Tako isto režim je iskoristio dva atentata, doneo Zakon o zaštiti države na osnovu izmišljene laži o učešću Komunističke partije u tim atentatima. Ovim su zakonom radničkoj klasi oduzete poslednje legalne pozicije. A pre toga još za vreme

* Vid. nap. 33. i 43.

** Treba: od 28. novembra 1920.

rudarskog štrajka publikovana „Obznana“ oduzela je radničkoj klasi sve domove, štamparije, zatvorila sindikalne organizacije i stavila izvan zakona Komunističku partiju. Za sve vreme ovih izuzetnih zakona besne divlje orgije reakcije, radnička klasa pati, stenje i propada pod neopisivim ekonomskim i političkim pritiskom. I ovim prilikom jugoslovenski reformisti — socijalpatrioti i centrumaši odigrali su gadnu ulogu. Oni se nisu hteli boriti protiv reakcije i braniti radničke interese, nego su stavili savezu sa radničkom klasom pretpostavili sa srpskom buržoazijom. Oni su pomoću Demokratske partije uzeli u svoje ruke radničke domove, štamparije, knjižare i ostalu radničku imovinu bez pitanja proletarijata, ponameštali svoje ljude na velike položaje sa masnim platama i time pokazali da su obični agenti Demokratske partije u radničkom pokretu.

Da bi[smo] predstavili u kakav je očajan položaj došla radnička klasa Jugoslavije usled ovih izuzetnih zakona, da se poslužimo zvaničnim izveštajem Inspekcije rada za god. 1921. odštampanim u Godišnjaku o radu Ministarstva socijalne politike u god. 1918—1921, III deo. Na strani 6—7. ovog izveštaja veli se ovo:

„Moramo napomenuti na ovom mestu i vema štetne posledice zloupotrebe „Obznane“ i Zakona o javnoj bezbednosti i poretka u državi od 2. VIII 1921. na poslovanje inspekcije rada. Ova zloupotreba nije samo ometala radničku klasu, što će se videti iz sledećih izveštaja inspekcije rada nego je mnoge inspekcije rada upravo sprečavala u redovnom poslovanju. Bilo je mnogo stranaka — preduzetnika i zanatlija — koje su pokušale pomoću „Obznane“ osloboditi se pregleda i nadzora njihovih radnja, služeći se klevetom, proglašujući, kad im to treba, inspektore rada i njihove pomoćnike komunistima. Ovo je, naravno, izazvalo duga isleđenja, čak i neopravdane otpuste pomoćnih organa, što je sve imalo za posledicu da inspekcije rada ne vrše svoju službu kako treba. Naime, u Srbiji je svaka intervencija inspektora rada u korist radnika koji bi pripadali komunističkoj grupi imala za posledicu to što je dotični organ inspekcije proglašen za komunistu i što je traženo da mu se zabrani dalji rad...“

Etto kako zvanični izveštaji opisuju ubitačne posledice izuzetnih zakona protiv radništva. Poslodavci su iskoristili ove zakone radi pogoršavanja ionako miernih uslova rada.

Na strani 219. istog izveštaja vidi se kako su „Obznana“ i Zakon o zaštiti države uticali na radno vreme i nadnicu. Do ovih zakona radno vreme je trajalo 8 sati, najviše 10. Posle ovih zakona radno vreme je produženo od 8 do 10—12 sati. Nadnice pre „Obznane“ iznosile su 35—50 din. Po „Obznani“ te iste nadnice su spale na 30—45 din. „Po „Obznani“ sva radnička društva su bila raspuštena od strane države... Zelja je inspekcije rada da se ona što pre osposobe za rad, jer bi time ista dobila jakog saradnika u radu na poboljšanju radničkog stanja.

Na strani 536—542. govoreći o ekonomskom položaju radništva inspekcija rada veli: „Poskupele su životne namirnice za 57 puta, a drugi izdaci za 39 puta, što bi odgovaralo prosječnom 48-strukom poskupljenju mirnodobskih radničkih potreština.

Predratne nadnice iznašale su kod nekvalifikovanih radnika 2 do 3 krune (prosečno 2,50 kr.), kod kvalifikovanih 5 do 7 kr. (prosečno 6 kruna, te uspoređene sa današnjim popriječnim cijenama od 55 odnosno 132 krune, iznaša današnja nadnica samo 22-struku predratnu zaradu.)”

Teška kriza života sve više mrcvari radničku klasu. Lišeno političkih prava radništvo pada u sve veće ekonomsko ropstvo. Ono nema svojih ekonomskih i političkih organizacija pomoću kojih bi se moglo braniti od skupoće. Kako strahovito pogađa u današnjem vremenu skupoća radničku klasu, neka nam posluži za primer beogradski režimski list „Demokratija“ od 20. V 1922. On piše:

„Dinar sve više gubi svoju kupovnu moć, dok cene namirnica i potreba u jednom izbezumljenom trku jure u nedogled. Cene, hajdučke cene, koje su juče sa užasom plaćane, danas se već sa uzdahom pominju...

Cipele su bile 20 din., a sada su od 350—400 din., skuplje 20 puta; hleb je bio 0,20 din., danas je 6 din., skuplji 30 puta; meso je bilo 0,90 din., a danas je od

16—20 din. skuplje, dakle, 20 puta; mast je bila 1,20, a danas je 25 din. dakle — skuplje 20 puta; drva su bila kubni metar 15 din., sada 250 din.; stan je bio od 25—35 din. jedna soba, danas je 700—900 din., skuplji, dakle, 30 puta; odelo je bilo od 40—70 din., danas je od 700—1500 din., takođe skuplje 30 puta...

... Radnicima su se kretale nadnice od 3—10 din. dnevno pre rata, a danas od 30—80 din.; dakle najviše oko 8 puta jače.

Pošto su nagrade pojačane jedva 10 puta, a cene namirnica i potreba porasle najmanje 30 puta, to znači da osamdeset hiljada beogradskog stanovništva jedva može da zadovolji jednu trećinu svojih nepohodnih životnih potreba, ili prevedeno na jezik socijalne nauke znači: stalno, sistematsko izgladnjavanje i fizičko i duhovno, opšta i podmukla degeneracija najvećega dela podmladka.

„Demokratija“ veli to su suva fakta, očajna i malo utešna. To je samo dijagnoza zla. Njega treba lečiti brzo i bez odlaganja.

Da, i mi velimo da zlo treba lečiti. Ali njegov lek, njegova socijalna terapija ne leži u donošenju „Oznane“ i Zakona o zaštiti države, kao što je to radila Demokratska partija. Njegov lek leži u prvom redu u rušenju reakcionarnog režima, u ukidanju režima srpske hegemonije, u obaranju režima bezakonja, nasilja i ugnjetavanja radničke klase. Na taj način borba za poboljšanje radničkog položaja pretvara se u borbu za ponovno ostvarenje radničkih prava, sindikalnih tekovina. Bez svojih organizacija radnička klasa se ne može boriti uspešno protiv političkog i ekonomskog ugnjetavanja. Borba za hleb, za kraće radno vreme, za veću nadnicu u tesnoj je vezi sa borbom protiv Zakona o zaštiti države, koji onemogućava radničkoj klasi popravku njenog očajnog položaja.

9. Poreska politika

Ništa bolje ne obeležava danas klasni karakter buržoaskog društva nego poreska politika. Dosta je samo

upoznati se u odnosom između posrednih i neposrednih porezu, tako isto sa poreskim opterećenjem poljoprivrede, industrije i trgovine, pa se tačno orijentirati o klasnoj strukturi države i o uticaju najraznovrsnijih kategorija buržoazije na državni aparat. Pre rata poreska politika buržoaskih država uglavnom je bazirala na tome što je glavni teret sviju izdataka bacan na leđa radničke klase. Po završetku svetskog rata bila je politika nastavljena, samo s tom razlikom što se ona prilagodila novim formama današnje situacije. Evropa je u ratu iscrpna, ali stotine milijardi otišle su u dopove neznatnog broja industrijskih, trgovačkih i finansijskih proždrljivaca. Rat je povećao državne dugove od deset do sto puta i sva se mudrost sada sastoji u tome da se pronađu sredstva za vaspostavljanje finansijske ravnoteže u budžetu. A da bi se ove finansijske teškoće rešile, sazvana je u Brislu naročita finansijska međunarodna konferencija¹⁷² u cilju da pronađe sredstvo i putove za pokriće ovih strašnih izdataka. Štaviše Amsterdamska internacionala se bavila ovim pitanjem na svom kongresu u Londonu (XI 1920).¹⁷³ Ali sve ove konferencije nisu bile u stanju ni najmanje da ublaže kolosalne deficite sadašnjih država. Ostavljeno je svakoj zemlji da sama lomi glavu kako će pronaći sredstva za vaspostavljanje finansijske, budžetske ravnoteže. Gotovo u svima državama već se raspravlja o uvođenju novih poreza i to na najnužnije potrebe da bi najširi slojevi radnog naroda spasavali finansije. Kapitalistički razbojnici treba da imaju koristi od utrošenih milijardi, a radni narod treba zatim da popravlja i leći deficit. Jedni treba da nagomilavaju u svojim rukama sve izvore bogatstva, a drugi da pokrivaju dugove. Svakom svoje.

Engleska je bila primorana radi vaspostavljanja ravnoteže da uvede naročitu porezu na ratnu dobit. Francuska se nije na to rešila, jer je to poglavito zemlja banaka i rentijera. Zato ona revnosno povećava posredne poreze i sve jače steže poreski šraf. Nemačka pod pritiskom Antante nabacila je na radnička leđa grдне poreze; ona je udarila porezu na najpotrobnije artikle, pa štaviše i na nadnice da bi pokrila svoje sve veće troškove i da bi još plaćali ratnu oštetu francuskim i en-

gleskim zelenašima. Da bi Francuska i Engleska vaspstavile svoju finansijsku ravnotežu, one stežu za gušu i nemačke radnike, udaraju im porezu na nadnicu.

Iako je Jugoslavija tobož saveznik Velike antante i pobodilac, ipak ide tragom Nemačke i Austrije i u ovo, me pogledu. Ona već do sada ima preko 35 milijardi dinara državnih dugova. Ona ne samo da gotovo nikakvu ratnu odštetu nije dobila od Austrije, Bugarske, Mađarske i Turske, već štaviše ima da primi izvestan deo državnih dugova tih zemalja radi zadovoljenja imperijalističkih apetita svojih velikih saveznika. I da bi pokrila kolosalne ratne troškove i posleratne budžetske deficite, Jugoslavija povećava sve vrste posredne poreze na jedan besibanički način. Iz ekspozea ministra finansija od rujna 1921.¹⁹ vidi se da neposredne poreze, dakle one koje opterećuju bogatstvo, imetak, ne iznose ni četvrtinu desetinu budžetskih prihoda! Dakle, posredne poreze, koje svom svojom težinom padaju poglavito na radnike i seljačku sirotinju, iznose 90 procenata budžetskih prihoda! Današnji režim jednu trećinu svog državnog budžeta baca gotovo na militarizam. I da bi našao pokrivače za ove najneproduktivnije državne rashode režim stalno zavodi nove posredne poreze na duvan, petroleum, šećer i ostale takse itd. Tako, na primer, posredne poreze na duvan i poštanske takse povećane su prema predratnim sa 1200 procenata! Ali to nije sve. Režim sprema nov predlog zakona o porezama, po kome će što više biti opterećeni oni koji žive od svog rada, a što manje oni koji eksploatišu tuđi rad. Ovim zakonskim predlogom prvi put se uvode poreze na rad i dohodarina. Prema tome, ako jedan nadničar zaradi u godini dana 12 000 din., on će tada imati da plati 5 odsto poreza od svog rada, to jest 600 dinara i još k tome nešto više od 2 i po posto dohodarine, to jest 310 din., tako da će platiti poreza na 12 000 dinara preko 900 dinara! Dakle, jedan mesec u godini trebao bi raditi samo zato da plati porez državi. Ako bi se ovaj čudovišni zakon ostvario, jugoslovenski radnici bi se pretvorili u robove buržoaske države. Jugoslavija bi postala zaista pravi raj za bogataše, jer od svih poreza neće na njih otpasti niti stoti deo. Ako jugoslovensko radništvo ne

spreći ovaj juriš na svoje nadnice, onda će gotovo sve terete za održavanje države imati da nose široke radne mase.

Proleterske mase, dakle, još plaćaju od svojih bednih sredstava onaj isti rat u kome su one prolivale svoju krv. Ova poreska politika još ne nailazi na dovoljno jak otpor od strane sindikata. Negde su se podigli protesti kao, na primer, u Nemačkoj. Karakteristično je da su metalci u Štuttgartu početkom 1921. štrajkovali i zahtevali ukidanje poreza na radničke zarade, ali ih nisu potpomogli u tome ostali radnici, a tako isto i sindikati su prešli preko toga čuteći. Reformistički sindikati odbiše uvođenje poreze na nadnicu i pomogohu državi da i poslednji gros izvuče iz radničkih džepova. Francuska "Confédération Générale du Travail" odnosno oporezivanja rada izdala je jedan proglas. Taj proglas protestuje protiv nezakonitih instrukcija, traži radikalni preobražaj poreske politike; dalje zahteva aboliciju svih političkih procesa i predlaže svima sindikatima da otpočnu energičnu kampanju sa proglasima, plakatima i zborovima. Ali sve to ipak nije ništa drugo nego prazni protesti i rezolucije na hartiji. Borbeni sindikati okrivljivali su Konfederaciju da nije imala kurazi da pozove radnike da ne plaćaju poreze.

U ovome pitanju kao i svima ostalim reformistički sindikati u Evropi su se potpuno odrekli od borbe za elementarne interese radničkih masa i nisu se pokazali da su svesni velikog značaja ovog poreskog pitanja. Reformistički sindikati su veoma ravnodušni prema poreskoj politici. Građanin mora plaćati porezu, a radnici su također građani. I ovim je za njih poreska politika svršena stvar, u najboljem slučaju moraju se pisati još protestne rezolucije. Predstavnici reformističkih sindikata interesuju se stabiliziranjem kursa svoje valute, povećavanjem vrednosti svog novca, ali se vrlo malo bave pitanjem kako da se baci poreza na kapitalističku klasu.

Što se tiče poreske politike, naše je stanovište jasno. *Pre svega, dole sa posrednim porezima!* Radništvo se mora najodlučnije odupreti protivu svih vrsta posrednih poreza, počevši od poreza na žigice, petroleum, pa

de poreze na šćer ind. Posredne poreze sastoavlja ju te-
maji celokupne buržoasko finansijske politike. Optere-
ćenje porezom životnih namirnica kao i najpotrebnijih
artikala smanjuje faktički radničke zarade i primorava
proletere da daju jedan deo svoje nadnice buržoaskoj
državi za njene rashode. Buržoazija mora sama izdrža-
vati svoju buržoasku državu i staviti sredstva na raspo-
loženje njenom celokupnom aparatu, pošto on izvršuje
njenu volju. Poresko opterećenje trgovine, industrije,
banaka, berze i sviju profita koji se dobijaju ugnjetava-
njem radništva treba da bude fundament naše poreske
politike. To nije nikakva apstraktna parola, nego prak-
tično pitanje koje mora naći svoje rešenje u klasnoj
borbi proleterskih masa. Ukoliko manje pažnje posve-
ćuju radnici pitanjima poreske politike, ukoliko se ma-
nje interesuju pitanjima opterećenja utoliko će se br-
že smanjiti radnička zarada pomoću povećavanja posred-
nih, neizravnih poreza. Buržoazija mora da plati porezu,
to treba da bude parola oko koje će se masa sakupljati.

Vladajuće klase ne mogu se izjasniti za takvu našu
poresku politiku. Prebacivanje celokupnog poreskog te-
reta na vladajuće klase jeste za njih boljševizam u ak-
ciji. Poreska politika može biti ili samo buržoaska ili
samo proleterska. Poreska politika koja se sada spro-
vodi u svima državama izuzev Sovjetske Rusije jeste
buržoaska. Međutim, u mnogim sindikatima još ne po-
stoji sopstveno stanovište o poreskoj politici. Sindikati
većim delom predstvaljaju samo objekt na koji bur-
žoaska politika vrši pritisak. To se naročito primećuje
kod reformnističkih sindikata prilikom uvođenja poreze
na rad. Čutanje, pasivnost i odobravanje poreske poli-
tike pobuđuju i daju podstreka buržoaziji da sve više
steže poreski šćraf, da uvodi i porezu na rad, pored
ostalih poreza. Reformisti suzbijaju poresku politiku
borbenih sindikata, guše njihove proteste i sabotiraju
njihove akcije. Ovakvim postupanjem reformisti daju
mogućnosti buržoaziji da poreski šćraf sve više steže i ti-
me da položaj radničke klase sve jače pogoršava.

Ne treba imati nikakvih iluzija o tome da bi bilo
moguće uvesti proletersku poresku politiku u buržoaskom
društvu. Dokle god buržoazija ima u svojim rukama silu

i celokupni državni aparat (policiju, sud, vojsku), imaće i dalje voditi onu poresku politiku koja je za nju najkorisnija. Ne radi se o tome, dakle, da se u svima zemljama odmah sprovede proleterska poreska politika nego da se na bazi one poreske politike organizuje radnička klasa, da se od buržoazije otima jedna pozicija za drugom, da se ista primora na opterećivanje ove ili one grupe vladajuće klase. Poreska politika treba da nam posluži kao sredstvo pomoću koga ćemo nagnati svakog radnika na razmišljanje i razumevanje one veze koja postoji između poreskog sistema i klasne strukture savremene države. Uloga poreske politike je vrlo velika u klasnoj borbi.

Dakle, borbeni sindikati u celome svetu traže da se ukinu posredne, neizravne poreze, da svi poreski tereti padnu na kapital i višak vrednosti. Radi pokrića ratnih troškova traži se i eksproprijacija, otuđenje jednog većeg dela kapitalističke imovine.

Jugoslovenski proletarijat mora preko svojih sindikata povesti najodlučniju kampanju protiv novog zakonskog projekta o porezama i sa svojom poreskom politikom okupiti što veći broj radništva bez obzira na njegova politička ubeđenja. Međusavezni sindikalni odbor organizovaće energičan optor i protiv novih formi buržoaske politike. Samo energičnom i žilavom borbom i pod rukovodstvom Međusaveznog sindikalnog odbora moći se proleterske mase Jugoslavije da spreče nova oporezovanja i da se otresu starih nepodnošljivih poreza.

10. Rušenje ili osvajanje sindikata

Ako se hoće stvarati jedinstveni radnički front, treba li onda napuštati stare sindikate i cepati borbene delove radničke klase? Eto tako su postavili borbeni sindikati pitanje odmah po završetku svetskog rata. Odgovor na ovako postavljeno pitanje daćemo kada prethodno pregledamo ukratko ulogu sindikata za vreme rata i posle rata.

Sindikati su ponikli kao radnički organi samoodbrane. Uporedo sa napretkom i razvitkom kapitalističkih odnosa i složenošću eksploatatorskih formi usavršavahu se i sindikati i upotrebljavahu u svojoj borbi protiv ugnjetaca raznovrsnu taktiku. Ranije svaki pojedini radnik imadaše posla samo sa pojedinim kapitalistom, docnije stajaše izolovani radnik prema kolektivnom kapitalisti. Dalja faza razvitka obeležava se time što radnička organizacija vodi borbu protiv drugog čke organizacije i najzad se nalaze jedno protiv drugog poslodačka organizacija sa buržoaskom državom, s jedne strane, i sakupljeno radništvo u svojim ekonomskim i političkim organizacijama, s druge strane. U toku poslednjih decenija borili su se sindikati za poboljšanje opšteg položaja radničke klase i u isto vreme su se prilagođavali buržoaskoj državi i kapitalističkoj proizvodnji. Svetski rat je suviše jasno razgolatio vezu između nacionalnog kapitala i rukovodnih centara radničkog pokreta. Sindikati su u kapitalističkim zemljama bili u svojoj suštini temelj celokupne ratne politike. Po mišljenju sindikalnih vođa, blagostanje radničke klase skopčano je sa stanjem njihove nacionalne industrije na svetskom tržištu. Mi smo, dakle, imali pred sobom ne samo konkurentsku borbu vladajućih klasa Engleske i Nemačke, nego u svojoj suštini imali smo isto tako utakmicu engleskih i nemačkih sindikata, pošto je svaka strana svoju sudbinu vezala za povećavanje starih i osvajanje novih pijaca. Iz toga je proizašla jedna veoma interesantna pojava. Radnička klasa stvorila je u procesu svog razvitka odbrambene sindikate protiv svoje buržoazije i te iste organizacije postadoše u jednoj određenoj fazi razvitka sastavni deo kapitalističko-buržoaskog aparata. Sindikalne centrale, koje behu srasle sa buržoaskom državom, polazile su pri rešavanju raznih pitanja sa stanovišta nacionalnih interesa i na taj način postadoše radničke organizacije glavni temelj buržoaske države, umesto da budu organizacije uperene protiv buržoasko-kapitalističkog sistema. Ova protivurečnost između potrebe radničke klase za stvaranjem jedne naročite organizacije i urašćivanja stvorenih organizacija u

buržoaski aparat naročito je se jasno demaskirala za vreme rata i po završetku svetskog rata.

Do rata su sindikati imali u celome svetu oko 10 miliona članova. Odmah posle rata dojurise radničke mase u velikim gomilama u sindikate. Rat je istupao radničke mase iz njihovog gnezda, pojedini radnici su se osećali nesigurni i nemoćni. Relativna stabilnost buržoaskih odnosa je iščezla, stubovi buržoaskog društva su se klatili i najzatucaniji radnik stupa tada u sindikat da bi tu zajedno sa drugim radnicima dobio odgovor na aktuelna pitanja. U većini zemalja je većina radnika već organizovana. Broj organizovanih radnika u Engleskoj prevazilazi već 8 miliona, u Nemačkoj 12 miliona. U Austriji sa stanovništvom od 7 miliona ima organizovanih oko 2 miliona. Jednom rečju, mi vidimo svuda da mase stupaju u sindikate. U to vreme kada država beše pokolebana u Evropi, socijalna borba zaoštrena, kada vladaše opšta neizvesnost šta će biti sutra, svuda naokolo revolucionarni potresi, tada sindikati trebahu poslužiti radničkoj klasi kao glavno oružje u borbi za njene interese. Ova prva perioda silnih porasta sindikata u celome svetu počinje da se završuje krajem 1920, posle sloma ruske ofanzive pred Varšavom.¹⁷⁶ Mase su još dotle verovala da će izbiti revolucija, da će i ostale zemlje poći tragom Rusije. Mase su osećale tada kao da će revolucija doći „danas ili sutra“, ali uskoro zatim videše da ona ne izbija. Usled toga primećujemo u 1921. izvesno povlačenje, premda u partijama i dalje ostaje elita proletarijata. Ali velike mase nesumnjivo preživljuju u to vreme utučenost, psihološku depresiju. To se ispoljavalo u tome što radnici napuštaju sindikate. Sindikati gube priličan broj članova. Šta znači to? Velike mase proletarijata ostaju i dalje verne idealu socijalizma, samo je za njih ovaj ideal potisnut malo dalje, dobio više maglovito obeležje. Za vreme ovog burnog perioda mnoge su vođe radničke klase izgubile svoj uticaj i autoritet, jer se nisu umele snaći u novoj situaciji. Ali pored svega toga povlačenja ipak su sindikati celoga sveta u 1921. brojali još oko 50 miliona organizovanih radnika. U poslednje vreme stanje u sindikatima naglo se popravlja, tako da od ukupnog broja sindikalnih čla-

nova u svima ~~sveobuhvatna~~ ~~Crvena~~ Internacionala ima isto
toliko članova koliko i Amsterdamska Internacionala.

Ova moćna organizovana armija u sindikatima vrši
pritisak na ceo kapitalistički svet, koji je primoran da
vodi računa o ovim organizacijama masa. Po mišljenju
starih sindikalnih vođa, koji su igrali veliku ulogu u
toku rata, oni bi trebali i po svršetku rata da imaju isto
tako važnu ulogu. Pobedioci naglasiše da uloga sindikata
u politici treba da se sastoji u donošenju pojedinih odeljaka Versalj-
skog ugovora o miru i u Međunarodnom birou rada
pri² Ligi naroda zajedno sa poslodavcima, na principu
pariteta, u podjednako bušju. To biše najveća teko-
vina reformističkih sindikata na međunarodnoj pozor-
nici i u isto vreme dovršenje unutarne kompromisne
politike u međunarodnim razmerama. U nacionalnom
pogledu težile su reformističke sindikalne vođe tome da
se izvrši što pre bez bolova i potresa likvidacija ratnih
posledica, da se podigne proizvodnja, da se što pre
konsoliduje buržoaska država, da se što brže vaspоставe
normalni kapitalistički odnosi. Oni su predlagali buržo-
aziji svoju saradnju, a za to su tražili samo „Izjedna-
čenje“ u svima državno-privrednim savetovanjima. Re-
formisti behu stvorili čitavu filozofiju paritetnog prava.
Najlepše beše cvetalo ovo cveće u Nemačkoj, gde je po-
stignut najveći uspeh za zaključcima Amsterdamske in-
ternacionale o vaspоставljanju socijalnog mira. U po-
sleratnom periodu poslužiše reformistički sindikati kao
baza za raznovrsne koalicije sa buržoazijom, za ministe-
rijalizam, pri sklapanju tarifa itd. Posle toga reformisti
su ometali svom snagom svoga aparata sve jači radnički
pokret i sabotirali gotovo sve akcije nepomirljive klasne
borbe.

S druge strane, iako su reformistički sindikati spre-
čavali nepomirljivu klasnu borbu, ipak su morali da vo-
de borbe za poboljšanje ekonomskog položaja radničke
klase i pomoću pregovora ili štrajkova da brane egzisten-
ciju radnih masa. Tako u posleratno doba dođoše sindi-
kati u položaj i da suzbijaju borbu za socijalizam i da
stupaju na put borbe za socijalizam. Ovakva kontrare-
volucionarna uloga pojedinih sindikata izazvala je u re-

revolucionarni evropskim krugovima radnicima jednu drugu reakciju, koja stvara iznitiču pa kojoj se moraju sindikati razviti zbog njihovog potčinjavanja buržoaskoj državi i pa njihovu ulogu namivati med mali sindikati. Ova teorija je postikla u Nemačkoj pod uticajem nisa revolucionarnih poraza. Ona je postikla i iskorištila se to mo gde je sindikalna birokratija najprijetije posuata masovne principe klasne borbe, gde je partitna filozofija našla svoj teraz u „radnoj zajednici“ saradnji klasa i gde je buržoazija neposredno posle novembarske revolucije 1918.⁶⁸ priznala da su sindikati ocvjali državu (cita) „privatnu svojimu“ od anarhije i rasula. Rezultovanja sindikalnih levičara, propovednika teorije rušenja sindikata, sastojala su se u ovome: „sindikati su konzervativni, oni podupiru državu, sprovode radnu zajednicu klasa, bore se protiv revolucionarnog pokreta i protiv ostvarenja socijalizma, stoga radnici treba da ih napuste i da osnuju svoje sopstvene lako male, ali zato revolucionarne sindikate“. Ne podleže nikakvoj sumnji da su sindikati u Nemačkoj, Engleskoj, Austriji, Francuskoj itd. konzervativni, da oni sada odigravatu reakcionarnu ulogu, da oni stoje na stanovištu saradnje klasa. Ali da li ih treba pored svega rušiti? I šta znači uopšte to rušiti sindikate? Sindikat nije zgrada ili klasa. Ne, sindikat je u toku decenija osnovana organizacija, u kojoj učestvuju milioni radnika. Ipak mora biti razloga zašto se radničke mase nalaze u ovim konzervativnim sindikatima. Sem toga, valja imati u vidu da je najbolji, najaktivniji, najsvesniji deo radničke klase u sindikatima. Zbog svega toga borbeni sindikati postavljaju pitanje da li treba rušiti stare sindikate i stvarati nove, male sindikate, ako je moguće da se radničke mase mogu pridobiti i preko njih osvojiti sindikati?

Teorija o rušenju sindikata polazi sa gledišta da reformistički sindikati nisu u stanju da nešto pruže radnicima. U stvari to je sasvim netačno. Ako sindikati ne bi mogli ništa pružiti radnicima, onda oni ne bi bili u stanju ni da privuku sebi milione radnika, nego bi odavno propali. Stari sindikati još i sada brane neposredne interese radničke klase od besnog napada kapitala i tim samim vrše veoma važan zadatak. Sindikati

predstavljaju zajednički krov, koji štiti sve radnike u periodu socijalne nepogode. Materijalni interesi radnika, pitanja nadnica, radnog vremena, ženskog i dečijeg rada, osiguranja itd. sve to uzev ukupno drži radnike u jednom sindikatu. Pri takvim okolnostima okrenuti leđa sindikatima značilo bi isto što i prekinuti kontakt sa masama. Predikovati rušenje sindikata značilo bi razdraživati široke mase koje se nalaze u reformističkim sindikatima i u njima vide braniocce svojih neposrednih materijalnih interesa. Stanovište borbenih sindikata ne sastoji se u tome da su napuštaju stari sindikati i osnivaju novi, lepi sindikati čisto nepomirljive klasne borbe, već da se ide tamo gde su mase da bi u ovim organizacijama masa jasno i očigledno pokazali nadmoćnosti strategije i taktike nepomirljive klasne borbe nad reformističkom strategijom i taktikom.

Kad bi stanovište pristalica teorije rušenja sindikata bilo ispravno o nesposobnosti sindikata tada bi i samu ideju socijalizma sahranili, jer se ostvarenje socijalizma ne da ni zamisliti bez miliona organizovanih radnika. Doduše, može se o socijalizmu govoriti, o njemu sanjati, ali se ne da ni zamisliti njegovo sprovođenje bez sindikata. Poslednje klasne borbe u Evropi jasno su pokazale potpunu štetnost teorije rušenja sindikata. Kad bi se naši engleski drugovi držali te teorije, onda bi oni bili primorani da povuku iz svojih sindikata pa i iz rudarskih organizacija sve borbene elemente. Međutim, baš blagodareći ovim poslednjim bio je sproveden tromesečni štrajk uprkos rudarskim vođama. Mora se uzeti u obzir da se u teoriji rušenja pored neispravnog, pogrešnog, pesimističkog potcenjivanja širokih masa sadrži još i jako precenjivanje značaja sindikalne birokratije. Odavde proizlazi konfuzna, smešna kombinacija. Pristalice rušenja sindikata postavljaju sebi zadatak da obore kapitalizam i nadaju se da ovaj sruše u Engleskoj, Nemačkoj, Francuskoj, Americi itd. Ali u isto vreme ovi isti ljudi drže da je nemoguće zbaciti sa sedla sindikalnu birokratiju ovih zemalja. Gompersi, Thomas, Grasmani, Oudegeste, Sajdeman itd. izgledaju im neborbivi, dok misle da se mogu zbaciti vrlo lako privilegisani predstavnici svetskog imperijalizma. Ova

taktika pesimizma i očajanja nema ništa zajedničkog sa taktikom nepomirljive klasne borbe, ona samo svedoči o velikoj nervozni i malim sposobnostima njenih pristalica. Stoga se borbeni sindikati oštro i kategorički izjavljavaju protiv ove parole rušenja sindikata, a za parolu osvajanja sindikata.

U Francuskoj, Italiji, Nemačkoj i drugim zemljama raste i proširuje se borbeni sindikalni pokret. On, dođuše, još nije toliko jak da može oboriti staru birokratiju, ali je ipak od upliva da može vršiti pritisak na sindikalnu taktiku svoje zemlje. Zadatak je pristalica borbenih sindikata da u borbi za svakodnevne praktične potrebe vode opoziciju protiv reformističkih vođa, da teže tome da se ne samo ideološki nego i u praksi masa izvlači ispod uticaja svojih konzervativnih vođa. Ovakva delatnost ne izaziva rušenje sindikata, nego samo istiskuje uticaj birokratije iz starih sindikata. Kada pozivamo mase u sindikate, mi nameravamo da ih tu obradimo i da sindikate pretvorimo u oruđa proleterske oslobodilačke borbe. Stoga pristalice borbenih sindikata ističu parolu: „U mase, u sindikate! Jer je to put ka pobedi!”

11. Socijalna politika

U burnim epohama klasna borba se pretvara u klasni rat, u neposredni sukob između rada i kapitala. Ali i u mirnom periodu razvitka kapitalizma ne prestaje klasna borba, ona samo uzima druge forme. Radnička klasa i njene organizacije uvek se nalaze pod stalnim pritiskom vladajućih klasa i buržoaske države. Zadatak je buržoazije da radničku klasu zarobi duhovno, ideološki, jer ona svoju moć i vladavinu nad radnim narodom mnogo više učvršćuje prevarom negoli primenom sile. Celokupne materijalne i moralne snage modernog društva uperene su na jedan cilj — da od radničke klase stvore jednu nemu mašinu, koja lišeruje samo višak vrednosti.

Socijalne reforme zavise od odnosa snaga u društvu. Socijalna politika svake zemlje je upravo srazmerna snazi radničke klase, njenoj sposobnosti da brani

osvojene pozicije. Snaga radničkih organizacija se ne
ceni prema ovom ili onom donetom zakonu o osigura-
nju i zaštiti radnika, nego prema tome u kojoj su meri
sprovedeni u život ovi zakoni od strane organa socijalne
politike.

Mi se moramo ovde izjasniti u kakvom se odnosu
pojedine osvojene pozicije iz oblasti socijalne politike
nalaze prema opštoj borbi radničke klase? Kakav odnos
treba da postoji između socijalnih reformi, s jedne strane,
i konačnog uništenja kapitalističke eksploatacije, s
druge? Dve krajnosti stoje jedna prema drugoj u ovome
pitanju socijalne politike. Većina reformističkih vođa
sindikalnog pokreta smatra socijalne reforme kao cilj
delovanja radničkih organizacija i zamišlja sebi socija-
listički poredak kao rezultat trajnog proširivanja soci-
jalnih reformi i legalnog procesa k višim formama za-
jedničkog života. Po njihovom mišljenju pojedine osvo-
jene pozicije ako bi se one postepeno proširivale, me-
njaju strukturu društva. Oni drže da pojačavanje socijal-
nih reformi vodi uništenju kapitalističkog sistema i vas-
postavljanju pune harmonije među klasama. Ova kon-
trarevolucionarna teorija predstavlja temelj celokupne
delatnosti sviju reformističkih struja u radničkom po-
kretu. Po njihovom shvatanju, borba radničke klase tre-
ba isključivo da se ograniči na pitanja svakodnevne
borbe. Opšta klasna pitanja, potiskivanje jedne klase
pomoću druge, uništenje kapitalističkog sistema interes-
uje reformiste malo, jer se oni bave samo praktičnim
pitanjima današnjega dana kao, na primer, radnim vre-
menom, nadnicama, osiguranjem i t.sl. i ničim više. Za
njih je krajnji cilj proleTERSKE oslobodilačke borbe
veoma štetan, opasan i nesprovodljiv. Oni misle o po-
stepenom prelazu demokratije u socijalizam.

Teoretičari i praktičari reformizma smatraju sebe
za realne političare. Oni se bore isključivo za praktične
aktuelne zahteve i ne postavljaju sebi „nemoguće i ne-
izvodljive“ zadatke. U samoj stvari baš cela ova refor-
mistička teorija predstavlja neostvarljivu utopiju. Sam
život ruši svaki dan nemilosrdno teoriju o harmoniji
klasa i mirnom razvitku društva. Dosta je baciti ma i
površan pogled na današnju kapitalističku ofanzivu u

svijana zemljama pa se uveriti da ova predika o apsolutnoj vrednosti socijalnih reformi nije ništa drugo nego **prосто** ismejavanje klasne borbe.

Dakle, za reformiste su socijalne reforme sve. S druge strane, postoji shvatanje da su socijalne reforme veoma štetne za radničku klasu. Ovakvo mišljenje o socijalnoj politici vlada među anarhistima. Oni vele ukoliko su veće i opsežnije socijalne reforme utoliko postaje radnička klasa umerenija utoliko više ima izgleda za buržoaziju da ponova upregne u svoja kola proletarijat. Ni skraćeno radno vreme ni osiguranje, ni još kakve druge reforme ne mogu rešiti glavno pitanje i, prema tome, socijalne reforme ne odgovaraju interesima radničke klase. Ona mora misliti isključivo na prevrat, na socijalnu revoluciju, ona mora ostaviti po strani socijalne reforme i stalno imati u vidu da ni najmodernija socijalna politika nije u stanju da reši osnovna pitanja. To bi bila uglavnom negativna teorija anarhizma i anarhosindikalizma.

Ovakvo negativno stanovište prema socijalnoj politici ne može da izdrži ni najneznatniju kritiku. Samo se po sebi razume da socijalne reforme ne mogu uništiti glavne suprotnosti savremenog društva. Ali ko je god pažljivo pratio moderni radnički pokret ma u kojoj zemlji taj mora priznati da su socijalne reforme u pređašnjoj borbi radničke klase odigrale kolosalnu ulogu. Ovo netačno gledište o socijalnoj politici bazira na tome što anarhisti shvataju socijalne reforme kao neku milostinju ili kao naročito lukavi manevar vladajućih klasa. U samoj stvari nema nijedne socijalne reforme, nijednog socijalnog zakona, koga bi buržoaski parlamenat primio zbog nesebičnih, altruističkih razloga ako bi on ma i u najmanjem stepenu štitio radnička prava. Pojedini odeljci socijalne politike uvek su se donosili pod neposrednim pritiskom proletarijata. Zbog ovih razloga socijalne reforme predstavljaju izvesne pozicije koje radništvo otima od buržoazije u svakodnevnoj borbi. Ako bi se htelo reći da ovi osvojeni rovovi u daljoj borbi ne igraju nikakvu ulogu, to bi bilo apsolutno netačno i protivurečilo bi stečenom iskustvu u svima zemljama. Uzmimo, na primer, skraćeno radno vreme, inspekciju

rada, zaštitu rada, osiguranje radnika itd. Sve su ove reforme donete pod neposrednim pritiskom akcije masa ili iz straha od takve akcije. To niukoliko ne menja značaj i ulogu ovih reformi. Anarhističko odbacivanje delimičnih osvajanja ne može da posluži sindikatima kao direktiva, kao god što ni reformistički recepti ne mogu da posluže kao rukovodno načelo za sindikate. Obe metode su neprihvatljive, one su metafizički apstraktne i ne vode računa o stvarnom životu. Radnička klasa mora težiti sve širim socijalnim reformama i pri tom nijedne minute ne gubiti iz vida svoj krajnji cilj.

Nameće se pitanje: je li moguće da radnička klasa može uzeti u svoje ruke celokupnu proizvodnju pomoću socijalnih reformi ili može pomoću nepomirljive klasne borbe prvo postići političku i ekonomsku vlast? Ovogodišnje borbene iskustvo svedoči nam o tome da proletarijat može samo putem nepomirljive klasne borbe zavladati privrednim organizmom svoje zemlje. Krajnji cilj proleterske oslobodilačke borbe ne isključuje socijalne reforme. Dakle, prema pitanjima socijalne politike ne treba se površno i prezrivo odnositi, kao što to čine anarhisti, već se ona moraju iskoristiti u opštoj borbi. Svaka novoosvojena socijalna reforma treba da se smatra kao jedan korak napred za koji se radnička klasa pomerila, kao jedna nova pozicija koja treba u dovoljnoj meri da se utvrdi i iskoristi u daljoj borbi. Sa ovakvim shvatanjem socijalne politike treba proletarijat da polazi u privredne borbe.

Pojedinačni znakovi koji izbijaju čas ovde čas onde usled obaranja nadnica ili produženja radnog vremena ili uvođenja surogata radničke kontrole itd., svi ovi pojedinačni sukobi ne smeju se posmatrati kao izolovane, zasebne činjenice, nego se moraju dovoditi u vezu jedna s drugom. Svako pojedinačno stupanje u borbu, svaki omanji sukob mora se rasvetliti s opšteg klasnog staništa. Svaki komadić zemljišta otet od buržoazije, bilo to osiguranje radnika ili osmočasovni radni dan ili zaštita rada ne treba da zadrži dugo radničke organizacije na osvojenim pozicijama, nego treba da posluži kao podstrek za nove borbe. Grupišući u ovim borbama sve veće proleterske mase sindikati će se sve više približavati

krajnjem cilju oslobodilačke borbe radničke klase. Besmisleno i neprijateljsko obeležje teorije reformizma sastoji se baš u tome što ona govori o mogućnosti idealnih odnosa u okviru kapitalističkog društva za proletarijat i o uvođenju novog društvenog poretka bez nepomirljive klasne borbe. Oni sindikati koji primaju ove reformističke utopije nikada neće umeti da iskoriste današnju zaoštrenu klasnu borbu koja se odigrava u celome svetu na ekonomskom frontu.

Borbeni sindikati u svojoj sindikalnoj politici stalno podvlače vezu između opštih zadataka radničke klase i njene svakodnevne borbe. U jednom svom programu oni vele ovo:

„Kada se borba vodi za poboljšanje uslova rada, položaja radničke klase i kontrolu proizvodnje mora se uvek imati u vidu da se ovi problemi ne mogu rešiti u okviru kapitalističkog društva. Stoga moraju crveni sindikati da otimaju korak po korak koncesije od buržoazije, da je primoraju da sprovodi socijalno zakonodavstvo i da proleterskim masama jasno izlažu da se socijalno pitanje može rešiti samo obaranjem kapitalizma... Polazeći sa ovog stanovišta valja istaći da ne treba da prođe bez traga nijedna delimična radnička akcija, nijedan sukob, nijedan delimični štrajk. Borbeni sindikati treba da ove sukobe generališu i da u praksi uvere radničke mase u neophodnost i neizbežnost uvođenja socijalizma...“¹⁷⁹

Ako se sa gledišta socijalizma posmatraju svi sukobi i pojave savremene zaoštrene klasne borbe, ako se s istog gledišta posmatraju i pojedinačne socijalne reforme i pojedinačni istupci vladajućih klasa, onda će biti moguće postići najveće rezultate. Borbeni sindikati u svojoj svakodnevnoj borbi otimaju od vladajućih klasa, korak po korak, jednu poziciju za drugom, ukopavaju se u osvojenim pozicijama da bi opet mogli napredovati, da bi se što više približili svome krajnjem cilju. Samo taktika koja se oslanja na takvo shvatanje o uzajamnoj vezi između socijalne politike i socijalizma jeste ispravna i tačna. Ona se osniva na realnoj oceni odnosa snaga. Ona ni najneznatnije borbeno sredstvo protiv naših klasnih neprijatelja ne gubi iz vida.

Iz straha pred velikim pokretom masa Jugoslovenska vlada u 1922. god. donela je *Zakon o zaštiti radnika i Zakon o osiguranju radnika*. Ali da bi ovi zakoni stupili na snagu Jugoslovensko radništvo mora da povede velike borbe radi vršenja pritiska na poslodavce i na organe Ministarstva socijalne politike. Istorija radničkog pokreta uči nas da buržoazija uvek posle donošenja radničkog zaštitnog zakonodavstva vrši sabotazu tog istog zakonodavstva da bi posle izvesnog vremena putem uređaba ukinula najglavnije odredbe. Tim je istim putem posla i Jugoslovenska vlada, ona već projektuje da produženjem osmočasovnog radnog dana učini prvi probaj na Zakonu o zaštiti radnika. Ako bi ovaj nasrtaj kapitalističke klase uspeo, onda bi se pokušao drugi probaj za ukidanje vrlo važne odredbe o radničkim poverenicima. Međusavezni sindikalni odbor već je otpočeo uvodne akcije za velike borbe proletarijata protiv reakcionarnih planova kapitalističke klase da uništi radničko zaštitno zakonodavstvo. Ovim se akcijama moraju pridružiti svi sindikati, svi radnici koji hoće brzo sprovođenje u život kako Zakona o zaštiti radnika tako i Zakona o osiguranju radnika. Jugoslovensko radništvo će samo u borbi postići svoja prava. Bez borbe nema pobeđe.

12. Jedinštveni radnički front

Međunarodni radnički pokret u poslednje vreme kreće se sve više i više ulevo. Ta se pojava najbolje konstatuje u zahtevima širokih proleterskih masa za jedinštveni front. Kapitalistička ofanziva protiv radništva i sve veća opasnost jednog novog svetskog rata izazvalj su nečuveni pokret masa za jedinštveni radnički front. Mnogobrojne mase radništva koje se počinju u toku poslednjih godina oslobodavati svojih reformističkih iluzija također istupaju za jedinštveni front. Nove neutralne mase, koje sada možda prvi put uzimaju učesća u ozbiljnoj političkoj borbi, tako isto se najtoplije zalažu za jedinštveni front. S punim pravom se može

reči da je ova parola sada jedna od najpopularnijih u međunarodnom radničkom pokretu.

Ali svi radnici nisu još svesni ovog svog zahteva za jedinstveni front. Ima ih, na primer, i takvih koji bi hteli sve radničke partije i organizacije da ujedine u jednu organizaciju. Drugi pak, koji vide nemogućnost stapanja sviju radničkih organizacija, teže za zajedničkim odborom. Treći ne razumeju uopšte šta je partija, ali osećaju instiktivno da se mora nekim sredstvima sprovesti jedinstvo fronta ako se hoće pobediti neprijatelj, koji postaje sve jači i ogorčeniji. Četvrti pak gledaju na jedinstveni front kroz prizmu svojih ličnih odnosa prema agentima 2. i 2^{1/2} internacionale.¹⁰ Peti vide u jedinstvenom frontu jedno sredstvo za približenje socijalističkim i centrumaškim vođama.

U svima diskusijama o jedinstvenom frontu, koje se vode u svima zemljama, imaju se u vidu ne samo pristalice II internacionale i Amsterdama nego i sindikalisti, hrišćanski socijalisti,¹² anarhosindikalisti i naročito neutralni radnici, koji se ne nalaze ni u jednoj partiji, ni u jednoj sindikalnoj organizaciji. Dakle, proletarijat potrebuje jedinstveni front sviju radnika,¹³ koji su došli do zaključka o potrebi jedinstvene borbe protiv kapitalista.

Ovaj spontani pokret za borbeno jedinstvo, koji mi sada vodimo u svima zemljama, jeste produkt jednog istorijskog procesa. Radnička klasa za vreme rata bila je uglavnom zato tučena jer je svetskoj buržoaziji ispalo za rukom da stvori rascep među radnicima i njihovim međunarodnim organizacijama. Ali to nije sve. Pa i sada po završetku rata pošlo je za rukom međunarodnom kapitalu da radnike tuče pojedinačno u raznim zemljama, po raznim profesijama, jednu za drugom, jer su buržoaziji pomagali reformisti da cepaju sindikate i radnički pokret. Radnici osećaju sada na svojoj sopstvenoj koži da se glavna snaga proletarijata sadrži u njegovoj brojnoj snazi, u njegovoj masi. Državni aparat nalazi se sada u rukama buržoazije, a delom i njegovih agenta socijaldemokrata. Radnici se samo tada mogu istaći nasuprot ovom moćnom aparatu ako obrazuju jednu čvrsto zbijenu i nepreglednu masu. Prosečni radnik ra-

zieme ili bar oseća da će se moći spasti od novog rata samo tako ako radnička klasa deluje kao zbljena celina. Proleterske mase osećaju instiktivno da će proletarijat moći izvršiti samo tada svoju istorijsku misiju obaranja kapitalizma ako prvo prečisti sa faktorima koji cepaju radničku klasu. Posle strahovitih žrtava koje je radnička klasa prinela na oltar imperijalističkog rata 1914—1918, posle neverovatnih obmanjivanja od strane junaka II internacionale, koji pocepaše radničku klasu, posle gorkih iskustava koja su stekli radnici sviju zemalja u poslednje vreme prirodno je što je u radničkim masama ponikla strasna težnja za jedinstvo fronta.

Pomoću socijaldemokrata raznih boja buržoaziji je pošlo za rukom da priredi predstraži* radničke klase čitav niz velikih poraza. I kao rezultat ovih izgubljenih bitaka pojavila se u neku ruku kriza u međunarodnom radničkom pokretu. Izvesno povlačenje koje smo mi u nekim zemljama imali nije ništa nego posledica belog terora. Danas već počinje kriza da popušta i na pomolu je nov polet masa sa parolom jedinstvenog fronta. U tome leži glavna karakteristika našeg vremena. I ovaj fakt treba da posluži kao polazna tačka u našoj sindikalnoj politici.

Valja imati u vidu da parola jedinstvenog fronta nije izmišljena u kabinetu nekog sindikalnog funkcionera nego da je ona proizvod radničkog pokreta poslednjih godina; ova parola treba da bude rezultat grupisanja novih miliona radnika za aktivnu borbu. Najvažnije je ovo razumeti i onda izaći u susret radnicima, postati tumač njihovih još nejasnih težnja, ujediniti ih u borbi i staviti im se na čelo. Mi ne smemo kao avangarda da budemo izdvojeni od masa, naprotiv, mi smo dužni da sakupljamo glavne proleterske mase pod našu zastavu. Jedinstveni front pokazuje da se mase bude za nove borbe. Led je probijen, mase opet stupaju u pokret, naša je dužnost priteći im u pomoć i pružiti im ruku za zajedničke akcije.

Mase su videle i osctile mnogo pre od svojih vođa kapitalističku ofanzivu. Borbeni sindikati su odmah iz-

* avangardi, komunističkoj partiji

javili da prihvataju ideju jedinstvenog fronta, koja mora biti *čisto radnički front*. Dakle, prvi uslov za stvaranje proleterskog fronta treba da bude homogenost, jedinstvo fronta. U ovome i leži glavna razlika u mišljenjima između borbenih i reformističkih sindikata, jer su prvi za jedinstveni front radnika, dok su drugi za front radnika i poslodavaca.

Drugo pitanje u kome se razmimoilaze borbeni i reformistički sindikati jeste: *na koji način i kojim sredstvima treba stvarati ovaj front?* Jer sporazum se može brzo postići u pogledu isticanja zahteva, ali kad počnu razgovori kojim sredstvima i kojim metodama ih treba ostvariti, onda nastaju najveće teškoće.

Po mišljenju borbenih sindikata, jedinstveni front se stvara radi borbe, radi izvođenja akcija. Obrazuje se front za određene konkretne borbne zadatke, jer tamo gde nema borbe, nema ni fronta. Eto tako, na primer, u Nemačkoj je istaknuto za jedinstveni front deset zahteva i to ovi:

1. Napad na nadnice i osmočasovni radni dan treba odbiti proširivanjem fronta to jest uvlačenjem radnika i nameštenika u najvažnijim preduzećima (transport, rudnici, električne centrale itd.).

2. Da se obrazuju odbori koji bi imali zadatak da ispituju stvarne uzroke obustavljanju preduzeća. Radnička veća treba da izaberu ove odbore, a tamo gde ih nema treba ih osnovati.

3. Borba protiv besposlice da se vodi s opterećivanjem imućnih klasa pomoću naročite poreze.

4. Odlučna borba protiv poreze na nadnice.

5. Kontrola nad uvozom i izvozom.

6. Kontrola nad proizvodnjom, bankarskim i berzanskim operacijama.

7. Naročiti radnički odbori da vrše regulisanje cena životnih namirnica.

8. Razoružanje i rasturanje sviju štrajkbreherskih i fašističkih organizacija.

9. Osnivanje radničke odbrane radi zaštite od fašističkih poslodavačkih organizacija.

10. Osnivanje specijalnih „akcionih odbora“ radi ostvarenja gore pomenutih zahteva.

Eto to su tih deset zahteva, protiv kojih ništa nemaju ni reformistički sindikati u Nemačkoj. Ali kako da se ovi zajednički zahtevi ostvare? Ako bi vladajuće klase odrekle da prime ove zahteve, onda bi prvi uslov za jedinstveni front bio taj da se prizna akcija celokupne radničke klase. Socijaldemokratska partija neće da diskutuje sa borbenim sindikatima, ali zato pregovara sa kapitalistima Stinesom i komp[anijom]. Ona drži da je bolje da pretresa o ovim pitanjima sa buržoazijom negoli sa svesnim radnicima. Može li se pod takvim uslovima ostvariti jedinstveni front? S vođama, razume se, ne. Ali sa radnicima ipak da. Da ne bi radnički jedinstveni front ostao platonski san, moraju radnici da budu načisto s time da jedinstveni front traži borbe, akcije, a ne duge govorancije. U ovom pogledu može se s pravom očekivati od masa mnogo, ali od reformističkih vođa vrlo malo. Stoga je dužnost borbenih sindikata da love momenat za akcije. Široke mase treba u praksi da se uvere da mi hoćemo naše zahteve da ostvarujemo u borbi, u akcijama, a reformiste da neće borbe ni akcije, jer vide spasenje samo u klasnoj saradnji sa buržoazijom.

Jedinstveni front u nacionalnim granicama zahteva prirodno i stvaranje *fronta u međunarodnim razmerama*. Amsterdamska internacionala je sastavljena od takvih organizacija za koje su nacionalni interesi važniji od međunarodnih, zbog toga je ona slaba u svojoj osnovi. Borbeni sindikati pak vode upornu borbu u svojim redovima na suzbijanju nacionalne ograničenosti. Međunarodne akcije za bojkot Mađarske,¹⁸⁴ za pomoć Sovjetskoj Rusiji, protiv novog rata nisu imale velikog uspeha zato što su se u pojedinim nacionalnim sindikalnim centrima držali dosta rezervisano prema ovim akcijama. Ako radnička klasa hoće da pobedi, ona mora pobediti prvo Amsterdamsku internacionalu i to ne fizički, već moralno, to jest moraju se uništiti nacionalne ograničenosti i reformizam. Nacionalna ograničenost i reformizam mogu se samo tada pobediti ako mi primoramo reformiste da nam odgovore: hoće li s nama u akciju ili

ne i ako kažemo masama: „reformisti govore o jedinstvenom frontu; oni su se specijalizirali da optužuju borbene sindikate za cepanje radničke klase“ itd. Svesni radnici već im ne veruju više. Vi znate da mi nikada nismo bili protiv jedinstvenog fronta. Mi prazimo svima koji faktički hoće da se bore bratsku ruku. Mi smo već i sada gotovi da stvaramo jedinstveni front sa svakom onom radničkom organizacijom koja hoće front radi borbe, ali ne radi saradnje klasa. Ako vođe ne žele jedinstveni front, radničke mase će ga ipak stvoriti tako da će front biti obrazovan bez reformističkih vođa i uprkos njima.

S obzirom na pitanje kako da se radne mase pridobiju i osvoje za krajnji cilj proleterske oslobodilačke borbe mogu se borbeni sindikati podeliti na tri grupe.

U prvu grupu dolaze oni borbeni sindikati koji se nalaze u početku svojih uspeha, ali još nisu u stanju da igraju veliku ulogu u neposrednoj akciji masa. Ovi sindikati imaju, razume se, veliku budućnost, ali ipak ne mogu računati mnogo na akciju proleterskih masa, jer su kao organizacije slabi i malobrojni. Ovi sindikati moraju privremeno da se bore za mogućnost da mogu uticati na proletarijat u njegovoj akciji. Kao za primer ove grupe mogu da posluže Engleska, Amerika, Belgija.⁸⁰

U drugu grupu dolaze oni borbeni sindikati koji sasvim vladaju proletarijatom. Na primer bugarski borbeni sindikati.⁸¹ Šta se sa ovim hoće reći? Hoće se reći da je Bugarska zrela za krajnji cilj proleterske oslobodilačke borbe i da samo međunarodni odnosi stoje tome na putu. Jasno je da u takvoj situaciji gotovo sasvim pitanje jedinstvenog fronta i ne postoji.

Između ovih dveju krajnosti nalaze se borbeni sindikati koji predstavljaju ne samo idejnu snagu nego i organizacionu snagu po svojoj jačini i brojnom stanju. U takvom je položaju većina zemalja. Snaga borbenih sindikata u ovim zemljama može predstavljati otprilike jednu trećinu organizovane radničke klase, jednu četvrtinu, štaviše polovinu i nešto više.

Kakav zadatak imaju ovi borbeni sindikati? Oni imaju zadatak da osvoje apsolutnu većinu radništva. Radi kojeg cilja? Da vode radne mase u borbu za ostvarenje krajnjeg cilja proleterske oslobodilačke borbe. A šta treba da radimo do tog vremena? Stalno se boriti za pridobijanje većine, za poverenje proletarijata. A da li treba za to vreme da prestane borba za svakodnevni hleb? Ne ova borba ne prestaje, ona traje dalje. Radnici su uvek naklonjeni, voljni i sposobni da se bore za svoje neposredne interese za poboljšanje svoga položaja. Borba za njihove neposredne interese u epohi današnje velike imperijalističke krize jeste u isto vreme istorijska borba.

Pretežna većina radnika hoće da se bori za hleb, za komad mesa. Ali oni vide pred sobom socijalističku partiju, sindikaliste, anarhiste, hrišćanske socijaliste, nacionaliste, „nezavisne” i komunističku partiju gde ne postoje izuzetni zakoni protiv komunista.¹⁸⁷ Oni ne razumeju zašto su se ove partije rastavile. Oni nas neće shvatiti ako im kažemo da smo se mi od reformista odvojili do bi[smo] njima bolju budućnost pripremili. Kad bi[smo] bili u stanju da im naše stanovište dokažemo teorijskim argumentima, onda bi oni sigurno stupili u naše redove. Ali njihove predrasude, tradicije i duhovne sposobnosti ne daju im mogućnosti da se snađu u orijentišu u našim teorijskim argumentima. Prema tome, jedna od najvećih psiholoških prepreka za proletarijat u njegovom orijentisanju jeste činjenica što u radničkom pokretu postoji više političkih i sindikalnih organizacija, čiju razliku mase ne poznaju i to baš one najmnogobrojnije mase, koje su van svakih organizacija, koje su neutralne, sirove, neobrađene, koje su nama pridošle posle rata. Zato borbeni sindikati predlažu svima radničkim organizacijama, npr., jednu određenu konkretnu akciju, koja odgovara političkim i ekonomskim prilikama. Na taj način široke proleterske mase dobijaju priliku da u praksi vide ko se bori, a ko samo brblja. Jedinstveni front omogućava masama da se opredeljuju ne prema rečima, već prema delima.

Neki sindikalni funkcioneri u borbenim sindikatima bili su u prvo vreme protivnici jedinstvenog fronta. Oni

su posmatrali ovo pitanje sa gledišta svojih ličnih odnosa prema izdajnicima, svojim dojučerašnjim drugovima, a ne sa gledišta izjednačavanja i boljeg sprovođenja akcije masa. U ovom netačnom stanovištu nije se ogledalo raspoloženje proleterskih masa, već su se više ispoljavali zadocneli odjeci bolnog procesa cepanja. Mnogi su se sa čuđenjem pitali da li je to moguće da oni sednu za jedan sto s izdajnicima socijalizma i da vode pregovore s njima o parolama jedinstvenog fronta. Ovim drugovima koji su gledali na jedinstveni front kroz prizmu svojih ličnih odnosa odgovorili su nemački drugovi. Oni su im rekli ako iko oseća mržnju prema izdajnicima i razbojnicima II internacionale koji ubiše njihove svetle vođe Rozu Luksemburg i Karla Libknehta¹⁶ to su oni, pa ipak oni sprovode taktiku jedinstvenog fronta, jer oni u njoj vide jednu političku akciju, a nikako jedno možemo pogrešili što smo se od njih odvojili.

Neki su pak svoje negativno držanje prema jedinstvenom frontu motivisali ovako: „Mi odbijamo jedinstveni front, jer ne želimo da posle teških operacija cepanja opet stavimo sve na kocku. Kad bi se ponovo obratili onima s kojima smo se razišli, značilo bi da smo pogrešili što smo se od njih odvojili.“

Ovde se taktika jedinstvenoga fronta shvata kao vraćanje unazad, kao zajednički rad, građanski mir, sveta alijansa* sa izdajnicima, reformistima. Dakle, prvo se jedinstveni front ovako netačno predstavi, pa se onda raspravlja da li da se primi ili odbije. Borbeni sindikati ne shvataju ideju jedinstvenog fronta kao ideju približenja reformističkim vođama. Ovde se radi o tome kako ćemo reformističke vođe da izmamimo iz njihovih duplja, da ih izložimo pred proleterskim masama, da ih postavimo pred dilemu: hoće li da se bore zajedno sa radnicima ili neće. Primoravši ih da nam dadu tačan odgovor: da ili ne, mi ćemo ih pred masama demaskirati. Međusavezni sindikalni odbor uspeo je, na primer, da razgoliti Glavni radnički savez u Beogradu pred

* Sveta alijansa je savez sklopljen 25. septembra 1815. posle pobeđe nad Napoleonom između Rusije, Austrije i Pruske (ovde upotrebljeno u prenosnom značenju).

masama u pitanjima skupoće, rata i Đure Keroševića.* Na ovaj način mase su se na ovim konkretnim primanima uverile da reformističke vođe u Jugoslaviji ne pričaju na jedinstveni front, jer ne žele da se bore i da vode akcije. Što češće i što više ovakvih konkretnih, očiglednih primera potreban je za tačno, ispravno i uspešno opredeljivanje masa. U Žilavoj i upornoj borbi stvara se jedinstveni front. Mase neće apstraktno, metafizičko jedinstvo, one hoće da parola radničkog fronta daje konkretne, opipljive rezultate. One se u borbi u akcijama uveravaju ko im je prijatelj, a ko neprijatelj. U tim borbama će se pokazati da jedinstveni front nije cilj, nego sredstvo radi cilja. Cilj je obaranje kapitalizma.

Borbeni sindikati u sadašnjoj situaciji se ne odlučuju za konačnu oslobodilačku borbu, oni još ne optičinju borbu za političku i ekonomsku vlast, oni još ne preduzimaju navalu, juriš na tvrđavu svetske reakcije, oni sada okupljaju radnike radi borbe za život, za hleb, za mir. Proleter i se grupišu u ovoj borbi u jednom frontu, mobilišu se kao proleterska klasa protiv kapitalističke klase. Oni ruše pregrade koje su podignute između njih i učvršćuju se u front bez obzira na politička ubeđenja. Kada su u pitanju nadnice, radno vreme, uslovi svi radnici da se grupišu u jednom frontu protiv kapitalističke ofanzive.

Nema sumnje da je ova taktika jedinstvenog fronta veoma komplikovana, vrlo složena i zahteva mnogo obazrivosti i gipkosti. Ukoliko su jači borbeni sindikati utoliko je više jasnoće u njihovom vođstvu, ukoliko su njihovi redovi zbljeniji utoliko se uspešnije manevriše taktikom jedinstvenog fronta, a utoliko se lakše pridobijaju nove kategorije radništva. Pa i u onim zemljama gde borbeni sindikati nisu jaki počinju da se uče veštini pridobijanja i ovažanja širokih neutralnih masa.

Taktika jedinstvenog fronta već se sprovodi u svim zemljama. Samo se radnički front različito realizuje u raznim zemljama, on istice u raznim zemljama i razne parole prema političkim i ekonomskim prilikama.

* U CPS vid. nap. 163. U akciji za oslobodjenje Koroševića izvorno je i CPS, čija vođstvo je ovo odbilo.

Što važi za sve zemlje, to važi još u većoj meri i za Jugoslaviju, gde posle dve godine strahovitog belog terora nad radničkom klasom kapital sprema nove forme svoje ofanzive. Kapitalistička ofanziva priprema uvođenje 9- i 10-satnog radnog dana, ukinuće Zakona o zaštiti radnika, osiguranja radnika, uvođenje poreze na nadnice, ausšperunge radi smanjivanja nadnica itd. Ova ofanziva kapitala vode protiv rascepanih, progonima izmrcvarenih sindikata ujedinjeni poslodavci, bez razlike na plemena i partije u celoj Jugoslaviji. Ova ofanziva kapitala pogađa jednakom merom sve radnike bez obzira na njihovu političku i sindikalnu orijentaciju. Zbog toga se oseća i u radničkim redovima Jugoslavije težnja za jedinstvom. Radnici hoće da se ujedinjeni suprotstave ofanzivi kapitala. Međusavezni sindikalni odbor u prvom redu treba da otpočne akciju za jedinstveni front jer je on kao naslednik raspuštenog Centralnog radničkog sindikalnog veća nosilac četvorogodišnjih napora za stvaranje jedinstvenog sindikalnog fronta celokupnog proletarijata Jugoslavije. U jedinstvenom frontu za sve životne interese protiv ofanzive kapitala treba da se zatalasaju radnici cele Jugoslavije.

Prema današnjim političkim i ekonomskim prilikama Jugoslavije jedinstveni radnički front trebao bi, po našem mišljenju, da obuhvati ove parole:

1. Otvaranje sindikata u celoj zemlji.
2. Borba protiv Zakona o zaštiti države.
3. Za osmočasovni radni dan u svima preduzećima.
4. Za sprovođenje u život u celini Zakona o zaštiti radnika i Zakona o osiguranju radnika.
5. Borba protiv projektovane poreze na nadnice.
6. Vuspostavljanje trgovinskih odnosa sa Sovjetskom Rusijom.
7. Borba protiv skupoće.
8. Politička amnestija.
9. Radnička kontrola nad proizvodnjom i trgovinom itd.

Jedinstveni front se ne može zadovoljiti samo isticanjem ovih parola; on zahteva borbe i akcije jugoslovenskog radništva za ostvarenje ovih parola. U ovim borbama će se videti ko je za jedinstveni front ne samo na rečima nego i na delu. Ove parole predstavljaju odlična sredstva za razgolićavanje i demaskiranje junaka Glavnog radničkog saveza i ostalih reformističkih organizacija. U praksi će se videti hoće li reformističke vođe saradnju sa radnicima ili sa buržoazijom. Spor sa centrumašima ne treba pretvarati u sport. Preterivati borbu sa centrumašima znači spasavati centrumaštvo, njegove pozicije i njegov uticaj na radništvo pojačavati. To još ne znači da pri sprovođenju jedinstvenog fronta treba zabašurivati razlike koje nas dele od reformista.

13. Reformistička strategija i strategija nepomirljive klasne borbe

Strategija klasne borbe je daleko teža i komplikovanija od vojne strategije. Mada su savremene armije vrlo velike, mada one obuhvataju mnoge milione, mada rat može i veoma dugo trajati, ipak se tu radi samo o privremenom ratu. Poslednji svetski rat u kome sudelovaše nekoliko desetina miliona ljudi bio je, doduše, jedan istorijski vrlo komplikovani događaj. On je u pozadini bio tako isto vrlo složen, potrebovao kolosalne snage i energije kao i na frontu. Buržoazija je pored čistog vojnog naoružanja borbenih jedinica sprovodila još i moralnu mobilizaciju svesti širokih radnih masa radi što uspešnijeg izvođenja ratne politike. Pored sviju ovih ratnih kombinacija i komplikacija, ipak je strategija klasne borbe mnogo složenija i zamršenija od vojne strategije. Klasni front se nalazi u unutrašnjosti zemlje. Radnička klasa predstavlja jedan deo savremenog društva, razvija se pod uticajem buržoaske kulture, njena se deca uče u državnim školama, ona sama čita buržoaske novine itd. Stoga je buržoazija vrlo dobro informisana u psihologiji masa. Front klasne borbe proteže se u pravcu ciljaka. Klasni neprijateljji prodiru ne samo

materijalno u radničku klasu nego i duhovno, oni imaju u njoj ne samo svoje pristalice, svoje branioce, nego i svoje ideologe. Zbog ovih pojava strategija klasne borbe ili klasne politike jeste jedan od najzamršenijih problema savremene socijalne borbe.

Pre svega, borba je uzela strahovito velike razmere, pošto su radnici u toku poslednjih decenija izašli iz svog haotičnog stanja i stvorili svoje organizacije masa. Socijalni sukobi koji sada izazivaju potrebe u celome svetu zahtevaju duboko znanje unutrašnjih socijalnih odnosa, privrednog stanja zemlje i međunarodne ekonomske situacije. *Moraju se poznavati odnos snaga među klasama, stepen organizovanosti i otpornosti buržoazije i njenih pojedinih slojeva; moraju se poznavati unutrašnje suprotnosti među vladajućim klasama i stepen organizovanosti radničke klase, njena borbena svest, svi oni ciljevi koje su sebi postavile pojedine kategorije radništva, tako isto klasna ideologija proletarijata i njegova izdržljivost u klasnoj borbi. Pored toga, sindikati moraju biti tačno informisani o konjunkturi svoje proizvodnje kako u zemlji tako i u celom svetu. Znanje svega toga jeste uslov za vođenje jedne ispravne kalsne politike. Strategija klasne borbe jeste klasna politika, jeste manevrisanje, ona nije cilj, ona je sredstvo, metoda i forma za postignuće cilja. Strategiju određuju postavljeni zadaci.*

Kakva je bitna razlika između reformističke strategije i strategije nepomirljive klasne borbe? Pre svega, reformistički sindikati uvek se rukovode u svima svojim postupcima težnjom za mirnim i postepenim preobražajem kapitalizma u socijalizam. U tome smislu oni manevrišu svima snagama koje im stoje na raspoloženju. Oni postavljaju sebi neostvarljive, utopističke, istorijski nemoguće zadatke. Pristalicama strategije nepomirljive klasne borbe u svakoj akciji, u svakoj borbi lebdi pred očima naš krajnji cilj — obaranja kapitalizma. Ali reformiste prilaze ovim poslednjim i vele im: vi, pristalice borbenih sindikata, mislite da se u svakom proizvoljnom momentu može osvariti društveni preobražaj, sprovesti socijalizam. Vi držite da nepripremljeni i nesvesni proletarijat može postići svoj krajnji cilj is-

ključivo primenom nasilja, da može ostvariti svoj program odmah, čije ostvarenje, međutim, zahteva veoma dugotrajno naprezanje.

To nije tačno. Nikada borbeni sindikati nisu tvrdili da se može socijalni preobražaj izvršiti odmah i da se svaki sukob može pretvoriti u borbu za ostvarenje našeg krajnjeg cilja. Ako bi bilo tačno ono što tvrde reformisti, onda bi vođe borbenih sindikata ispale kao prava deca u politici, jer bi time dokazali svoju nesposobnost za ocenjivanje odnosa snaga i nerazumevanje strategije klasne borbe. Ne, takvo dečije shvatanje o socijalnim uslovima ne postoji u redovima borbenih sindikata. Pristalice nepomirljive klasne borbe vele: ne radi se o tome da se svaki sukob pretvori u borbu za neposredno ostvarenje našeg krajnjeg cilja. Mi svaki socijalni sukob objašnjavamo i rasvetljavamo sa gledišta nepomirljive klasne borbe, govorimo radničkim masama o potrebi obaranja kapitalizma, o njegovoj istorijskoj misiji. Bila bi jedna obična utopija i besmislica kad bi se tvrdilo da svaki štrajk može oboriti vladavinu buržoazije.

Da navedemo nekoliko primera iz kojih ćemo videti razliku između reformističke strategije i strategije nepomirljive klasne borbe. God 1921. bejaše u svima zemljama preduzet napad kapitala radi obaranja nadnica i povećavanja radnog vremena. Buržoazija je prešla tada od odbrane na ofanzivu. Šta su radili u ovom periodu zatvorene klasne borbe reformisti, a šta članovi borbenih sindikata? Pre svega su mnogi sindikati potpali pod uticaj svojih reformističkih vođa i primili bez borbe smanjivanje nadnica. Ovakva čudnovata strategija objašnjava se time što su ove žalosne vođe potpuno pale pod buržoaski uticaj. Oni su pristali da se posle svakog neznatnog spuštanja cena životnih namirnica smanjuje radnička nadnica za nekoliko procenata.

Uzmimo za primer rudarski štrajk u Engleskoj* ili onaj u severnoj Francuskoj (septembra 1921) i da vidimo kakav su stav zauzeli reformisti prema ovoj akciji masa. „Napad kapitala treba odbiti“, govorile su i

* Vid. nap. 168.

pisale reformističke vođe. Razume se da se od ove navale moramo odbraniti, odgovaraju borbeni sindikati. Ali, da li se pitanje strategije klasne borbe sastoji samo u tome da se samo branimo od svakog napada? Ne, zadatak se sastoji u tome da svaki štrajkač u ovoj klasnoj borbi shvati da to nije poslednja borba i da će on sve dotle morati da odbija slične navale dok neprijatelj ne budu uništen. Velike vojskovođe vrlo su dobro poznavale osnovne zakone vojne nauke, koja veli da je prvo potrebno da se neprijateljska armija demoralizuje i da se dezorganizuje pa tek onda da se razbije. Reformistički klasni političari nikada ne misle na uništavanje glavnih uzroka klasne borbe, motornih snaga socijalnih sukoba. Oni prihvataju sukob kao svršen čin, daju otpor ako poslodavci ne pristaju na poravnjanje i zatim se umiruju opet do prvog većeg potresa. Međutim, borbeni sindikati ni u kom se slučaju ne zadovoljavaju ovakvim postupcima, oni smatraju za svoj zadatak uništenje neprijateljske armije pomoću ofanzive organizovane snage. Treba li ovo da znači da se neprijateljska armija mora uništiti jednog dana ili za vreme jednog štrajka? Ni u kom slučaju. Gledište borbenih sindikata o potrebi uništenja neprijateljskih snaga to jest buržoazije provlači se kao crven konac kroz sve akcije, ono se ogleda u njihovoj agitaciji, propagandi, u njihovim demonstracijama, pri raspravljanju raznih pitanja za vreme primirja ili pri zaključivanju mira. U svakoj prilici i svuda pristalice nepomirljive klasne borbe posmatraju sve stvari s tog gledišta, dok reformistički telali gledaju na sve događaje sa stanovišta održanja integriteta postojećeg društva. Jedni vide izlaz u uništenju neprijateljske klase, drugi pak u poravnjanju s istom. Jedni vide u ovom stalnom sukobu između rada i kapitala neizbežnu posledicu kapitalizma, dok drugi smatraju ovaj sukob kao privremen i slučajan.

Na ovaj se način strategije reformističkih i borbenih sindikata sukobljavaju ne samo u toku borbe nego i po završetku iste. Jedni se uče iz iskustva za vreme sukoba o potrebi dalje uporne borbe dok se drugi zadovoljavaju odbranom od napada i misle da će se postići najbolji rezultati pomoću kompromisa. Jedni shvataju

poravnanje s poslodavcima ili tarifni ugovor kao pri-
vremeno primirje za vreme koga se moraju pripremati
za dalje borbe dok drugi vide u ovome poravnanju
vaspostavljanje poremećenih „normalnih“ odnosa usled
slučajnih rasplamtelih klasnih strasti.

Drugi primer. Zastupnici Amsterdamske internacio-
nale učestvovali su u donošenju i raspravljanju poje-
dinih paragrafa Versaljskog ugovora o miru, oni su,
sem toga, sudelovali u komisijama pri Ligi naroda kao
članovi Radnog biroa.* Pre izvesnog vremena bejahu
Zuo, Oudegest i Torberg na sednici komisije pri Ligi
naroda za razoružanje. Zuo je tamo održao jedan dug
govor koji su pažljivo saslušali buržoaski predstavnici,
ali i pored toga su produžili da varaju široke radne ma-
se kao i ranije. Docnije su opet ova gospoda sudelo-
vala na Vašingtonskoj konferenciji,¹²⁹ na kojoj su se me-
đunarodne hulje i varalice pod maskom razoružanja
zanimale deobom celoga sveta. Sta su radile reformisti-
čke vođe u ovoj razbojničkoj pećini? Protestovali? Ili
pozivali radnike u borbu? Ne. Oni su hteli svojim le-
pin govorcijama da ubede one razbojнике naoružane
do zuba da treba da se odreknu svojih starih navika u
interesu razoružanja. Oni su tako radili, jer misle da
je pacifističko blejanje najpametnija politika.

Kako stanovište imaju borbeni sindikati prema
ovim konferencijama? Reformisti drže duge govore za
razoružanje onim istim ministrima koji su i organizo-
vali međunarodnu klanicu i koji još dan-danas nastav-
ljaju i podupiru nečuvveno vojno naoružanje. Njih paž-
ljivo slušaju, jer je od reči do dela vrlo daleko. Oni se,
dakle, nadaju da će svojim govorničkim sposobnostima
i apelovanjem na čistu istinu moći da izvrše pritisak
na vlade i vladajuće klase. To je upravo reformistička
strategija. Pretpostavimo sada da predstavnik borbe-
nih studikata dođe u dodir sa buržoaskim ministrima
pri istim okolnostima. Teško bi ga ova gospoda pažljivo
do kraja saslušala. Strategija nepomirljive klasne borbe
ne vodi računa o tome kako će se govor radničkog de-

* Misli se na Međunarodni biro rada, vid. nap. 177.

legata odazvati* na prisutne ministre; ona ima zadatak da obrati pažnju radničkih masa na ovu konferenciju, na ove prevare i organizovane provokacione smicalice i da tu u tvrđavi buržoaske države okriivi i optuži vladajuće klase što one ne samo ne žele nikakvo razoružanje, nego, naprotiv, sve od svoje strane čine da se i dalje mogu naoružavati još u većoj meri. Zadatak ove strategije klasne borbe sastojao bi se i u tome da se navedu konkretni primeri da buržoaski ministri faktički neće razoružavanje, da oni sve većom energijom pojačavaju u svima zemljama naoružanja i da ih zbog toga javno optuže. Sa takvim su zadacima i radnički delegati Sovjetske Rusije sudelovali na međunarodnim konferencijama u Đenovi,** Hagu i Lozani.¹⁰⁰

Ovim primerom hteli smo pokazati kako se u svakoj prilici ogledaju dve razne strategije. Dakle, strategija nepomirljive klasne borbe ne pretpostavlja da se svakog dana može ući u borbu za ostvarenje socijalizma bez obzira na objektivne uslove. To bi bila revolucionarna frazeologija, ali ne taktika nepomirljive klasne borbe. Borbeni sindikati uvek povlače oštre linije među klasama, stalno proširuju postojeću provaliju među klasama, uvek zaoštravaju klasne suprotnosti. Međutim, reformistička taktika teži ublažavanju suprotnosti, uništenju jaza među klasama, slabljenju klasnih protivrečnosti.

Kao god što su primorani borbeni sindikati da vode upornu i nemilosrdnu borbu protiv reformističkih poravnjanja s buržoazijom po svaku cenu i protiv taktike koja se plaši odlučnih akcija i stalno sprovodi povlačenje, tako isto oni se energično bore protiv anarhističkih i sindikalističkih avantura, koje hoće uvek ofanzivu.

O osnovnim principima strategije nepomirljive klasne borbe borbeni sindikati se ovako izjašnjavaju:

„Radničke mase i sindikate moći ćemo samo tako osvojiti ako se u borbi stavimo na čelo, stupimo u prve redove proleterskih masa. To ne znači da uvek treba zvati mase u ofanzivu, da je napad pod svima uslovima i pod svima okolnostima na svom mestu. Prista-

* odraziti

** Vid. nap. 121.

lice borbenih sindikata treba da posluže ne samo kao primer borbenog raspoloženja nego i kao primer istrajnosti i hladnokrvnosti.

Tajna uspeha se sastoji u tome da se sistematski, planski i uporno priprema svaka akcija. Nepomirljivosti i brzina delovanja moraju se dovesti u saglasnost s tačnim ispitivanjem stanja stvari i prilika kao i sa jačinom organizacije i neprijateljskih snaga. U klasnoj borbi kao god i na ratnom frontu treba da se razume ne samo kako se vrši ofanziva nego kako se vrši i odbrana. Pri napadu kao i pri odbrani mora se imati u vidu da se očuva raspoloženje masa, da se znaju tačno političke i ekonomske prilike u kojima se borba razvija.

Kao što vidimo, borbeni sindikati traže pre svega smisao za poznavanje stvarnosti. Treba imati ne samo vatreno srce nego i glavu koja hladno razmišlja. U tome pogledu mi treba da se učimo od naših klasnih neprijatelja. Treba samo baciti pogled na celokupni front socijalne borbe, pa da se vidi raznovrsnost sredstava i metoda vladajućih klasa u borbi za njihove interese. Uporedo sa osnivanjem fašističkih bandi s ofanzivom na celom frontu, sa navalama na radničke organizacije, sa hapšenjem vođa upotrebljava se igra sa socijalnim reformama. Parlament donosi i dalje zakone, mnogobrojna državna i privatna socijalreformistička društva sprovode stalno demoralisanje radničkih mozgova. Literatura, crkva, kino, pozorišta, novine, škole — sve to deluje u jednom istom smislu, kao što i ostala oružja buržoazija upotrebljuje počevši od teške artiljerije pa završujući otrovnim gasovima reformizma. Mora se, dakle, znati kako se napadaju najslabije tačke na celom frontu, kako se odbija napad i kako se zatim prelazi u ofanzivu. Dalje, treba razumeti kako u isto vreme treba čuvati svoju liniju i u borbi protiv klasnog neprijatelja iskorišćavati raznovrsna sredstva. Buržoaske agente i špijune u radničkom pokretu treba nemilosrdno suzbijati. Svaki pogrešni korak svog neprijatelja treba izrabiti.

Kao sredstvo borbe anarhisti propovedaju *sabotažu*, to jest kvarenja mašina i alata i upropašćivanje

sirovina. Borbeni sindikati suzbijaju ovo borbeno sredstvo kao štetno za radničku klasu. Radnici su naslednici buržoazije i, prema tome, uništenje mašina i ostalih sredstava proizvodnje bilo bi isto što i rušenje njihove buduće sopstvene imovine. Ideja kvarenja mašina i alata niče tamo gde solidarnost masa nije dovoljno jaka. Anarhosindikalisti Pato i Puge napisali su jednu knjigu pod naslovom „Kako ćemo izvršiti socijalnu revoluciju”, u kojoj su zastupali ideju da se može iznenada pomoću dezorganizacije proizvodnje, pomoću sabotaže, pomoću čisto mehaničkih sredstava izvesti socijalna revolucija. Ovo je gledište skroz pogrešno, jer ono pretpostavlja da može junaštvo pojedinaca da zameni heroizam i stvaralačku moć masa. Ovi već sada bivši anarhosindikalisti Pato i Puge prešli su u logor klasnih neprijatelja proletarijata. Kao god što su borbeni sindikati protiv sabotaže, tako isto su protiv pučeva, individualnih akcija, atentata, jer sva ova sredstva sprečavaju organizovanost i borbeni duh proletarijata, bude u masama iluziju da herojska dela pojedinaca mogu da zamene nepomirljivu klasnu borbu radništva. Lična teroristička dela izazivaju pasivnost kod masa i sprečavaju razvitak samoradnje u proleterkim masama. Borbeni sindikati izvode svoje akcije pomoću aktivnosti, solidarnosti i upornosti masa. Sindikati su jaki ukoliko se nalaze u tesnom kontaktu s masama. Heroizam masa jeste ona sila s kojom najviše računaju borbeni sindikati.

Strategija nepomirljive klasne borbe preporučuje sindikatima da održavaju hladnokrvnost, prisebnost i istrajnost. Ako su u prošlosti činjene pogreške, treba ih priznati da bi se u budućim borbama izbegle. Mora se stalno imati u vidu da je naš zadatak da pridobijemo većinu u radničkim masama, da osvajamo sindikate kao i mase van organizacija. Sa strpljenjem i upornom energijom treba da osnivamo čvrste i solidne sindikate koji će biti sposobni da rukuju masama u svima situacijama. Valja imati na umu da je buržoazija prepredena i iskusna, jer je ona iskoristila svoje sopstveno dugogodišnje iskustvo kao i iskustvo ruske revolucije. Međunarodnoj kapitalističkoj strategiji mora proletarijat suprotstaviti svoju dobro izrađenu strategiju.

14. Zaključak

Ako hoćemo da izložimo u kratkim potezima borbu radničke klase u celome svetu za poslednje vreme, to jest od 1917. god. pa do danas, onda ćemo doći do ovih rezultata:

Ruska revolucija predstavlja prvi akt internacionalne ofanzive proletarijata. To potvrđuje i bivši talijanski ministar predsednik Niti u svojoj knjizi „Evropa bez mira“¹⁹³. Usled toga se u Zapadnoj Evropi buržoazija držala defanzivno, ona je povećala nadnice i smanjila radno vreme, da ne bi radništvo pošlo tragom ruskog proletarijata. Ali u isto vreme međunarodna buržoazija je prešla u ofanzivu protiv Sovjetske Rusije. Zapadnoevropski proletarijat zadovoljio se poboljšanjem svoga položaja, dok su bavarski i mađarski radnici prešli u ofanzivu da bi olakšali položaj Sovjetske Rusije i da bi oslobodili bavarski i mađarski proletarijat. U tome napadu oni su bili potučeni, a Bavarska¹⁹³ i Mađarska Sovjetska Republika* su bile uništene.

Sovjetska Rusija je ne samo odbila napad svetskog kapitala, nego je krajem 1920. u ratu s Poljskom sama prešla u ofanzivu. U isto vreme započela je radnička klasa u Italiji svoju ofanzivu pomoću zauzeća fabrika. Sa slomom ruske ofanzive kod Varšave i proleterske ofanzive u Italiji nastaje preokret u istoriji prve faze radničke oslobodilačke borbe.

Krah ove prve ofanzive međunarodne radničke klase znači uvod u jedan nov, težak i mračan period, u kome se još nalazi proletarijat. Privredna kriza je započela, velike mase gladnih besposlenih radnika traže hleba i posla. Ovi događaji su se odrazili na borbeno raspoloženje radnika i ofanzivnu snagu sindikata. Kapitalisti u svima zemljama svaljivaju sve troškove oko ekonomske obnove posle rata na leđa radnih masa.

Do 1921, to jest za vreme prve faze proleterske oslobodilačke borbe radničke klase su se borile svesno ili nesvesno u Centralnoj Evropi za vlast. Karakteristika je današnje epohe, to jest druge faze proleterske oslobo-

* Vid. nap. 37.

dilačke borbe da najširi slojevi proletarijata ne veruju da će u skorom vremenu moći osvojiti vlast. Sada nema koalicije socijalne demokratije sa buržoazijom, socijal-demokrati se izbacuju iz buržoaskih vlada. Danas ne stoji na dnevnom redu osvojenje vlasti. To je istorijski fakt. Iz toga izvode borbeni sindikati u svima zemljama zaključke da se sada u prvome redu moraju boriti za veće nadnice, za kraće radno vreme, za stanove i ostale potrebe radničkog života.

Protiv ofanzive kapitala koja je već koncem 1920. jasno započela, borbeni sindikati su se odlučno i istrajno borili, ali Amsterdamska internacionala sa svojim reformističkim filijalama u svim zemljama bila je veoma pasivna. Usled toga sindikati nisu pokazali ozbiljnu odbranu protiv ove kapitalističke ofanzive. Ova slabost sindikata izazvala je od svoje strane razočarenje u širokim krugovima radničke klase. Porast sindikata je prestao u 1921. i 1922. godini.

Ali dok su vođe Amsterdamske internacionale bile veoma pasivne u borbi protiv kapitalističke ofanzive, dotle su oni bili vrlo bezobzirni u borbi protiv levog krila radničkog pokreta. Amsterdamci su svuda radije cepali sindikate nego da sindikalno vođstvo prepuste pristalicama nepomirljive klasne borbe. Parola Amsterdamske internacionale glasi: „Spasavaj kapitalističko društvo i kapitalistički privredni sistem.“ Zbog toga oni svesno sprovode politiku rascepa i isključivanja, jer vrlo dobro znaju da će doći kraj i reformistima i buržoaziji kada pristalice nepomirljive klasne borbe dobiju većinu u sindikalnom pokretu.

Što je oštija borba među svesnim radnicima i buržoazijom tim jasnije izlaze na videlo savez i jedinstveni front između reformista i kapitalista. To se vrlo lepo ogleda u sindikalnom pokretu. Baš zato borbeni sindikati u svima zemljama vode borbu protiv cepanja sindikata. Tamo gde već postoji rascep, tamo borbeni sindikati vode borbu i protiv reformista i protiv anarho-sindikata.

Jedinstveni sindikalni pokret! To je parola borbenih sindikata. Tamo gde već postoje para-

lelni sindikati, pristalice nepomirljive klasne borbe pri-
siljavaju reformističke vođe da stupaju s borbenim sin-
dikatom u pregovore za zajedničke akcije.

U današnjoj četvorogodišnjoj istoriji klasne vlada-
vine Jugoslavije između prve dve godine i druge
dve postoji bitna razlika. U prve dve godine svoje vla-
davine do decembra 1920. buržoazija je zajednički vla-
dala. Srpska hrvatska i slovenačka buržoazija zajedni-
čki je ugušivala radničke štrajkove i seljačke pobune,
zajednički je pljačkala radni narod varoši i sela, zajed-
nički je krojila sudbinu Jugoslavije raznim uredbama
i ukazima i vladala samostalno bez pitanja naroda. U
tom periodu kapital je imao formu špekulacije. Bur-
žoazija je odlično iskoristila posleratnu konjunkturu
i postigla kolosalne velike profite. Jugoslovensko radni-
stvo je odmah ovome buržoaskome ujedinjenju suprot-
stavilo svoje jedinstvo da bi se zaštitilo od neograni-
čene pljačke (od strane) mladog jugoslovenskog kapi-
tala. Sindikati su proklamovali ujedinjenje. Blagodareći
međunarodnoj situaciji i svojoj slaboj snazi jugosloven-
ska buržoazija je također bila prinorana da pozove
socijaldemokrate u vladu, da uvede osmočasovni radni
dan i da čini izvesne koncesije u ekonomskom pogledu.
Iako su sindikati proklamovali ujedinjenje 1919, ipak
su se oni nalazili u procesu duhovnog i organizacionog
ujedinjenja i nisu uspjeli dospjeti da sprovedu u život
to ujedinjenje do decembra 1920.¹⁰

U preokretanoj međunarodnoj situaciji krajem 1920.
god. nastaje jedan novi period i u Jugoslaviji. Kapital
se špekulacije prelazi u proizvodnju. Mlada jugosloven-
ska industrija se razvija od evropske industrije, pri-
loženom se novim prilikama, proizvode svoja preduzeća
i stvara nova, da bi zauzela sve pljače Jugoslavije. Taj
preokret jugoslovenski radnički nije iskoristilo zbog
nepovoljnih prilika. Srpska buržoazija nije htela više za-
jednički da vlada sa hrvatskom i slovenačkom. Pomoću
Vladovine buržoazije ona izbacuje svih prvih.
Čak srpska buržoazija se protivila i tu, ona je bila

ekonomski slabija od hrvatske i slovenačke buržoazije i stoga je htela da se ekonomski ojača ne samo na račun proletarijata Jugoslavije nego i na račun hrvatske buržoazije, koja se u znatnoj meri obogatila u toku rata. U tome cilju ona ojačava centralnu državnu vlast da bi pomoću nje što bolje sprovedila svoju ekonomsku politiku. Pošto su srpskoj buržoaziji u sprovođenju njene reakcionarne politike najviše smetale radničke organizacije, uvode se izuzetni zakoni protiv radničke klase: „Obznana“, Zakon o zaštiti države, koji su stavili izvan zakona Komunističku partiju i radničke sindikate. U isto vreme srpski blok je počeo donositi razne zakone u parlamentu na bazi Vidovdanskog ustava da bi učvrstio svoje rasklimatane pozicije. U tome cilju doneti su u 1922. Zakon o zaštiti radnika i Zakon o osiguranju radnika. Ali iako buržoazija nije zajednički vladala, ona je ipak i o ovom drugom periodu imala zajedničke ekonomske interese prema proletarijatu. Kapitalisti su izvrsno iskoristili izuzetne zakone protiv radništva. Oni su produžili radno vreme, oborili nadnice, pogoršali uslove rada, iako je jugoslovenska industrija bila u dobu prosperiteta i poleta.

Sada pak kad je na pomoć ekonomska kriza, jugoslovenska buržoazija misli da još više pojača svoju ofanzivu protiv radništva i da sve, crete ove krize baci na leđa radnih masa. Radnički sindikati su dužni s obzirom na današnji očajni položaj proletarijata i s obzirom na još crnje izgledе, da povedu najenergičniju borbu za neposredne interese radničke klase. U borbu protiv produženja radnog vremena, protiv obaranja nadnica, za radničko zaštitno zakonodavstvo, protiv Zakona o zaštiti države nezavisni sindikati će uspeti da okupe široke proleterске mase. Čim se radnik bori, on pripada nama. Mi mu pružamo bratsku ruku, jer je on naš borbeni drug. Mi smo protiv reformizma, ali smo za poboljšanje položaja radničke klase. Premda znamo da će samo posle obaranja kapitalizma proletarijat moći stvarno poboljšati položaj, mi, naravno, istupamo i pod kapitalističkom vladavinom za svako poboljšanje životnih uslova radničke klase. Mi nećemo nikakve pu-

čeve, nikakve delimične ustanke, nego metodično osvajanje većine radništva.

Pod rukovodstvom Međunarodnog sindikalnog odbora radnička klasa mora što pre organizovati jedinstveni front protiv jedinstvenog kapitalističkog fronta. Radnički sindikati ne smeju dopustiti da se sa radnicima postupa kao s robljem i da kapitalisti uvećavaju svoje profite na račun njihov i njihovih porodica.

Svakodnevna borba jeste najbolja škola za ostvarenje našeg krajnjeg cilja. U borbi se stiču iskustvo, istrajnost, odlučnost, oduševljenje i požrtvovanje. U borbi se pridobijaju mase, u borbi se uništavaju suprotnosti među radnicima. Ko ide ovim putem, taj najbolje radi za ostvarenje krajnjeg cilja proleTERSKE OSLOBODILAČKE BORBE.

*Kroz sindikalnu teoriju i praksu,
Izdanje „Organizovanog radnika”
[Beograd], 1923.*